# ELEMENTA
# LINGVÆ
## DACO-ROMANÆ
SIVE
## VALACHICÆ

EMENDATA, FACILITATA, ET IN MELIOREM ORDINEM REDACTA

PER

*GEORGIUM SINKAY*
DE EADEM,

AA. LL. Philoſophiæ, & SS. Theologiæ Doctorem, Scholarum Nationalium Valachicarum in Magno Transylvaniæ Principatu primum, atque emeritum Directorem, nunc penes Regiam Universitatis Peſtanæ Typographiam Typi Correctorem.

*BUDÆ*

TYPIS REGIÆ UNIVERSITATIS PESTANÆ
1805.

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS.

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

# PRÆFATIO
## AD
## LECTOREM.

Gentem, quæ una eademque Lingua, corrupta nempe Romana, ſive Latina, diverſa tamen ab Italica, Gallica, atque Hispanica, proxime autem accedente ad Vallicam, ac Italicam, utitur, placuit non mihi ſoli, ſed aliis etiam, communi nomine DACO-ROMANAM propterea appellare, quod eadem diverſas Regiones, ac Provincias incolens, diverſam quoque Nomenclaturam ab iis, aut earum partibus ſortita ſit.

Ita illi, qui Valachiam Transalpinam incolunt, inter ſeſe, & ab aliis quoque, *Munténi*, Montani audiunt; qui Moldaviam & Bucovinam, *Moldovéni*, Moldavi; qui Transylvaniam, communiter quidem, *Români*, Romani, at ſpecifice: Carpati accolæ, *Marginéni*, Marginales, montium vero Abrudbanyenſium, Torotzkoienſium,



BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

Bánffi-Hunyadienſium, ac interjacentium plagarum, *Mocáni*, Mokányones; qui Banatum Themesvarienſem, *Frathiuti*, Fraterculi; qui demum reſpectu antiquæ Daciæ Trans-Iſtrianas inhabitant Provincias uno nomine, *Cintiári*, Græcis Κουξο, ſive Κουξο-Βλάχοι, Claudi Valachi appellantur.

Qui omnes poſterioribus temporibus (de prioribus quippe ſæculis, quando iidem jam Pacinacæ, jam Comani, jam aliis nominibus compellati fuere, diſſerui in Dialogo, & uberius diſſeram in Annalibus Daco-Romanis) a Græcis Βλάχοι, ab aliis Europæis Vlachi, vel Valachi dicti ſunt.

Daco-Romanæ hujus Gentis (Gentem namque Transylvanis quibusdam, quam Nationem, Valachos Transylvaniam incolentes nominare præplacet, crediderim propter nimiam eorum inibi multitudinem) extenſionem opinione multorum ampliorem eſſe, iſthinc patet, nimirum quod dilata ſit per totam veterem, ſive Trajani Daciam, quam usque, dum Annales Daco-Romanos edidero, placet definire: Ponto Euxino, ſive *Mari nigro*, Flumine Tyra, nunc *Niſtro*, monte Carpato, fluminibus Tybisco, ac Iſtro, ſive Danubio.

Di-

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

Didita pariter ſit per novam, ſive AURELIANI Daciam, quæ partes: Mœsiæ inferioris, nunc *Bulgariæ*, Mœsiæ ſuperioris, nunc *Serviæ*, & Dardaniæ, nunc *Albaniæ*, complectitur. Quid, quod poſt unitum cum Bulgaris Blachorum Imperium dıdita eſt per totam Bulgariam, montes Hæmum, & Pindum, Moglenam Theſſaliæ provinciam, Macedoniam, Thraciam, Crimeam, Podoliam, Pocutiam, ut taceam Peſtinum, Agriam, Miskoltzinum, aliaque Hungariæ mihi Budæ ſcribenti Cis-Tybiſcana Emporia, Viennam Auſtriæ, Venetias, pluraque cum Europæ, tum Asiæ Emporia, in quibus Daco-Romani Quæſtores adeo multiplicati ſunt, ut publicas, easque ſplendidiſſimas erexerint Eccleſias.

E tanta Daco-Romanæ Gentis extenſione quis non videt, uſum Linguæ illius ſumme neceſſarium fore iis, quibus ſive quæſtum exercendi, ſive munia aliqua capeſſendi, gerendique, ſive ſolum peregrinandi, converſandive gratia ad Daco-Romanos olim accedendi fuerit animus? Næ hoc omnes, qui vel leviſſime de merito hujus quæſtionis cogitaverint, quam facillime perſpicere poterunt. Quapropter tales linguæ etiam cognitionem

ſibi

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

ſibi familiarem reddere anhelent, oportet. Sed quibus mediis?

Nos quidam Daco-Romani, qui linguam noſtram addiſcere cupientes voti ſui compotes reddere nunquam non ſtuduimus, ſtuduimus etiam media quærere, quibus tam proficuus finis quo facilius obtineri poſſit.

Enimvero ego, & Reverendiſſimus D. SAMUEL KLEIN de Szád Conſiſtorialis Epiſcopatus Fogarasienſis, & Reviſor Librorum, cujus multifaria præclara opera non pridem recenſuit Clariſſimus, & de literaria Republica quam qui optime meritus Vir D. MICHAEL TERTINA in lectu digniſſima Orodiade Cl. Viri D. LADISLAI NAGY de Peretsen, nos, inquam, anno 1780. primi edidimus Grammaticam Daco-Romanam, cujus exemplaria adeo ſunt diſtracta, ut venalia amplius reperiantur nulla. Poſt octennium, anno videlicet 1788. eandem noſtram Grammaticam recenſens, atque locupletans Cl. D. JOANNES MOLNÁR de Müllersheim linguis germanica, & valachica Viennæ typis edi curavit. Magnificus, & Cl. D. JOANNES BUDAI, alias *Deleán* Conſiliarius Fori Nobilium de Regno Galliciæ compoſuit Dictionarium Valachicum, Latinum



BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

num &c. ſed ad quem perfectionis gradum deduxerit, necdum mihi conſtat. Alterum Dictionarium compoſuit prælaudatus Reverendiſſimus KLEIN, quod in quatuor linguis, h. e. Valachica, Latina, Germanica, & Hungarica brevi lucem aſpiciet.

In priori noſtra Daco-Romana Grammatica conati ſumus corruptionem Linguæ Daco-Romanæ ex Latina quoquo modo comprobare, ſimulque Eos, qui Latinam ex aſſe noverunt, Valachicam longe faciliori methodo, breviorique via edocere, cujus noſtri conatus ſcopum utrum aſſecuti ſimus, judicent alii; per Regulas quippe latinis literis ſcribendi valachice, quas in eadem Grammatica ſtatueramus, parum abfuit, quin Linguam Daco-Romanam, quoad ſcribendum, & legendum ſimilem Gallicæ reddiderimus.

A compluribus igitur ſollicitatus, ut eandem Daco-Romanam Grammaticam a me ipſo emendatam, adque faciliorem ſcribendi, ac legendi methodum redactam ſecundis typis edi curem, præmiſi in Epiſtola, quam nuperrime ad Spectabilem, & Cl. Virum, D. Equitum Magiſtrum JOANNEM de LIPSZKY dedi, typisque vulgavi *Tabellam* docentem modum ſcribendi valachi-

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

chice litteris tam Cyrillianis, quam Latinis, quam Tabellam, quum venalis proſtet, facilique negotio, ac pretio comparari poſſit, iſthic non repeto, verum in emendata hac Daco-Romana Grammatica, omiſſis penitus litteris Cyrillianis, iisque ſcribendi modo, vel potius rejectis ad Grammaticam Illyrico-Valachicam, quam etiam continuare intendo, ſi Cl. DD. Cenſores Illyrici ſuum mihi hac in re auxilium non denegaverint, omiſſis, inquam, Cyrillianis Litteris, de ſolis Latinis, qualiter nempe iis uti debeamus, tractabo, ita expoſitis omnibus regulis, quæ perfectam quidem, ſuccinctam tamen Grammaticam conſtituunt, atque docent, ut, qui Latinam, quemadmodum dixi, Linguam ex aſſe noverit, iis ad amuſſim, præſertim ubi de corrumpendis latinis in valachicas voces tractavero, obſervatis, quam facillime intra breviſſimum tempus Linguam Valachicam addiſcere poſsit.

Tu benevole Lector! hunc meum laborem æqui bonique conſulito, Grammaticam Daco-Romanam in ſequentem redactam ordinem faventer amplectitor, & valeto.

---

E L E-

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

# ELEMENTORUM
# LINGVÆ
# DACO-ROMANÆ
## SIVE
# VALACHICÆ
## *PARS PRIMA*
## DE ORTHO-GRAPHIA, ET OËPIA.

### CAPUT I.

### *De Litteris Daco-Romanis, earumque pronunciatione.*

§. 1.

Daco-Romani (uti præfatus ſum) duplici utuntur Characˆtere, in Sacris nempe Cyrilliano, in Politicis, & Normativis (Scholas Normales intelligo, quas primus apud Daco-Romanos in Transylvania introduxi) Latino: de priori abunde ſatis egi in Tabella, cujus in Præfatione memini, hic de ſecundo tantum mihi agendum erit. —. Itaque

§. 2.

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

§. 2.

Litteræ Latinæ apud Daco-Romanos, quorum avitæ, eædem ſunt, additis nihilominus quibusdam accentibus propter faciliorem legendi modum, quæ apud Latinos. Videlicet:

*Majusculae, sive Capitales*

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. U. X. Y. Z. J. V.

*Minusculae*

a. b. c. d. e. f. g. h. i. k. l. m. n. o. p. q. r. s. ſ. t. u. x. y. z. j. v.

§. 3.

Litteræ hæ more consveto dividuntur in Vocales, & Conſonantes. Vocales ſunt ſex: a. e. i. o. u. & y. Reliquæ ſunt Conſonantes.

§. 4.

Vocales pronunciantur:

I. e. i. o. u. & y. ut in lingua latina.

II. *á* accentu acuto notatum pariter ut *a* latinum, vel *á* hungaricum; aſt absque ullo accentu poſitum ut ѫ cyrillianum; *â* vero accentu circumflexo, item *ê* & *î* cum eodem accentu circumflexo ut ѫ valachicum, — valachicum dico, quia inter Cyrillianos Characteres in lingua sclavica non habetur. Iſtarum duarum litterarum ѣ & ѫ pronunciationem diſce e viva Magiſtri voce, quia earum ſonus a modernis Europæis mirum in modum discordat.

*Nota*

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

*Nota bene.* Rdmus KLEIN, & Cl. MOLNÁR litteram ꝛ cupiunt exprimi per a͠e, num juſtum habeant, Lector dijudicet; quia in omnibus vocibus, in quibus a͠e adhibitum volunt, recedunt a radice latina.

III. *é* cum accentu acuto, vel diphthongus *ea* ut *e* absque ullo accentu apud Hungaros, vel *e* in penultima Infinitivorum tertiæ Conjugationis apud Latinos.

§. 5.

Conſonantes pronunciantur:

I. b. d. f. h. k. l. m. n. p. r. x. z. v. ut in lingua latina.

II. c. & g. more Italorum, hoc eſt, ante *e. é. ea.* & *i.* ut *cs*; *g* vero ut *ds* apud Hungaros; ante alias, ſive Vocales, ſive Conſonantes, ſive in fine vocum, ut in lingua latina, id eſt, ut *k.*

III. *Ç* caudatum ut *cz* apud Hungaros, *ʒ* apud Germanos, *z* ſimplex apud Italos.

IV. *qu* quod tantum in Pronominibus, & Adverbiis habet locum, ut *k.*

V. *S* ut in lingua latina, ſed *ſ* longum in medio, aut *ſh* initio, vel in fine, ut ſch apud Germanos, vel *s* ſolitarium apud Hungaros.

VI. *t* ut in lingua latina, ſed ante *i* (niſi præcedat illud *sh*, vel *ſ* longum) ut *tz* apud Hungaros, aut *ʒ* apud Germanos. Quapropter ſcribere volens *ti* hungaricum, aut germanicum, ſcribe *thi.*

VII. *j* denique more Gallorum, ut *zs* apud Hungaros.



BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

## CAPUT II.

### *De Diphthongis, earumque pronunciatione.*

§. 1.

Diphthongi in Lingua Daco-Romana ſunt duplices:

I. Propriæ, ut: *ái. ai. âi. áu. au. âu. ea. ei. éi. eu. iu. oa.* & *ui.*

II. Impropriæ, ut: *áá. aá.* & *ii.*

§. 2.

Diphthongi pronunciantur ita:

I. Propriæ, quæ terminantur *i* vel *u*, harum medium ſonum amittunt, & priorem vocalem prolongant; de *ea* dictum eſt, ubi de vocali *é* egimus; *oa* pronunciatur, ut *a* absque ullo accentu apud Hungaros.

II. Impropriæ *áá* in Imperfectis Verborum ut *a* longum latinum; *aá* in fine Nominum ut *a* breve; *ii* pariter in fine Nominum ut *i* breve itidem latinum.

## CAPUT III.

### *De Accentibus, et Apostrophe, sive Abbreviatione.*

§. 1.

Accentus, quibus utuntur Daco-Romani, ſunt tres: *Acutus* ´, *Circumflexus* ~, & *Gravis* `. Acuto utimur ſupra *á* & *é*, item *í*, quando hoc in penultima prolongari debet; Circumflexo ſupra *â*, *ê*, & *î*; Gravi ſupra *à*, *ì*, & *ù*, quando hæ tres Vocales in fine Verborum prolongari debent; ut in *mâncà*, manducavit, *áuzì*, audivit; *facù*, fecit.

Aſt

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

Aſt de Prosodia Daco-Romana ſeparatim agam poſt Syntaxim.

§. 2.

Apoſtrophe in Lingua Daco-Romana dupliciter fit:

I. Cum Syllabicæ *me*, *se*, *nu* ſubſequente alia voce a vocali *á* incipiente, vocales amittunt, & cum eadem voce coalescunt, v. g. *mám dus*, loco *me ám dus*, me abduxi; *sáu mirát*, loco *se áu mirát*, ſe miratus eſt; *nám ávut*, loco *nu ám ávut*, non habui.

II. Cum poſt negativa *ne* ſubſequens, & ab *în* incipiens vox *î* amittit, & coaleſcit cum dicta negativa, v. g. *nencetát*, loco *ne încetát*, inceſſanter; *nenturnát*, loco *ne înturnát*, non reverſus.

Verum Apoſtrophe, demptis Syllabicis *me* & *se*, quæ melius apoſtrophantur, tantum elegantiæ ergo fit.

## CAPUT IV.

### *De formandis Daco-Romanis Vocibus ex Latinis.*

§. 1.

Voces Latinas ſic corrumpe, ut fiant Daco-Romanæ, ſive Valachicæ:

I. E Nominibus Masculini, vel Neutrius Generis desinentibus in *us*, *um*, *u*, & *ut*, cujuscunque Declinationis fuerint, omitte dictas terminationes, & erunt Valachica; v. g. Naſus, *nás*; Lacus, *lác*; Arcus, *árc*; Tempus, *têmp*; Lutum, *lut*; Cornu, *corn*; Caput, *cáp*.

Ex-

*Excipe:* Latus, lateris, *láture.* Granum, *grâu.* Genu, *genunche.* Lepus, *iepore.* Frigus, *frigure*, vel *frig.*

II. Fæminina in *us* desinentia, ſi ſint tertiæ Declinationis, pone ad Ablativum ſingularem, ut Virtus, *vîrtute;* ſi quartæ, muta *us* in *a*, ut Manus, *mâna.*

*Excipe* Nomina tertiæ Declinationis in *us* deſinentia, ſi forment Genitivum in *dis*, quia mutant ultimum *e* ex Ablativo ſingulari in *a*, ut Laus, *láuda.*

III. Nomina ſecundæ Declinationis deſinentia in *ius*, ſi ſint propria, mutant *us* in *e*, ut Athanasius, *Athánásie.* Gregorius, *Grigorie.* Si ſint Appellativa, amittunt *ius*, ut Socius, *soç.*

IV. E Nominibus ſecundæ Declinationis deſinentibus in *eus* omitte *s*, ut Reus, *reu.* Dominus Deus, *Dumnezeu.*

V. E Verbis omitte terminationes *o*, *eo*, *io*, *ior*, & *or*, & erunt Valachica, v. g. Laudo, *láud.* Taceo, *tác.* Colligo, *culég.* Audio, *áud.* Mentior, *mint.* Me miror, *me mir.*

*Excipe* a) Monoſyllaba, quia mutant *o* in *áu*, ut do *dáu*, ſto *ſtáu.*

b) Diſyllaba in *io* desinentia, quia mutant ultimum *o* in *u*, ut fio, *fiu.* Item provenientia a *flo*, ut ſufflo *ſufflu*, inflo *înflu.*

VI. Nomina primæ Declinationis relinque in Nominativo ſingulari, ſed ultimum *a* non notes ullo accentu, ut Luna, *luna.* Farina, *farina.* Sarcina, *sárcina.*

VII.

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

**VII.** Nomina tertiæ, & quintæ Declinationis pone ad Ablativum ſingularem, & quidem in quintæ Declinationis nominibus *c* muta in *t*, in tertiæ vero Declinationis nominibus, quorum Ablativus exit in *tione*, *t* muta in *c*, ut Sanitas, *ſánitate*. Facies, *fátie*. Rogatio, *rugaciune*. Titio, *teciune*.

***Excipe:*** Serpens, *ſérpe*. Bos, *bou*. Leo, *leu*. Vertex, *vêrv*. Culmen, *culme*. Judex, *jude*. Dies, *zi*.

**VIII.** Nomina tertiæ Declinationis in *r* desinentia aſſumunt Diphthongum *iu* ad Nominativum ſingularem, & prolongant penultimam, ut Ligator, *legatoriu*. Piper, *piperiu*.

***Excipe:*** Imperator, *˜Imperát*.

**IX.** *a*, quod in vocibus latinis ſtat ante *mb*, *mp*, & *n* ſimplex, aſſumit accentum circumflexum, v. gr. ambæ, *âmbe*. campus, *câmp*. lana, *lâna*.

***Excipe*** voces a Latinis non provenientes, & Subſtantivum lancea, *lánce*.

**X.** *cl* mutatur in *chi*, ut clarus, *chiár*, & *ct* in *pt*, ut pectus, *pept*.

**XI.** *di* ante *e* poſitum mutatur in *z*, ut radius, Voc. radie, *ráze*.

**XII.** *e* ſic corrumpitur ex vocibus latinis in valachicas, obſervatis ſemper prioribus regulis:

*A.* Ante terminationes *nd*, *nt*, & *n* ſimplex aſſumit accentum circumflexum, ut colligendo, *culegênd*. cooperimentum, *copereмênt*. fenum, *fèn*.



BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

*B.* Si poſt dictas terminationes in eadem voce ſequatur *e*, mutatur in *i*, ut benc, *bine*. dens, Abl. dente, *dinte*. lens, lente, *linte*. verbum, *cuvênt*, Voc. o verbum! *o cuvinte!*

*C.* Si vero præter dictas jam conſonantes *nd*, *nt*, & *n* ſimplex aliæ ſequantur poſt *e* conſonantes, & has illico excipiat alterum *e*, vel *á*, vel *a*, tum primum aſſumit acutum, v. g. lex, lege, *lége*. ligo, liga, *léga*. petra, *pétra*.

*Excipe* Nomina propria, ut *o Petre!* & Subſtantivum venenum, *venin*.

XIII. *gl* mutatur in *ghi*, ut glacies, *ghiátie*; *gn* vero in *mn*, ut pugnus, *pumn*, lignum, *lemn*.

XIV. *i* ante *mp*, & *n* ſimplex initio vocum aſſumit accentum circumflexum, ut Imperator, *Imperát*. intra, *întra*.

XV. *l* ſimplex inter duas vocales poſitum mutatur in *r*, ut Angelus, *Ânger*. Sal, Abl. ſale, *sáre*.

*Excipe* ſupina verborum, atque ab his derivata, ut humiliatus, *umilit*.

Syllaba vero *li* in nominibus ante vocalem poſita mutatur in *i*, ut malium, *mái*. mulier; muliere, *muiére*.

XVI. De vocali *o* ſequentia notato:

*A.* Si ſtet in vocibus latinis ante *mb*, *mp*, & *n* ſimplex, mutatur in vocibus valachicis in *u*, v. g. Bombacum, *bumbác*. comparo, *cumpar*. bonus, *bun*. longus, *lung*. ſono, *ſun*.

*Excipe* nomina propria.



BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

*B.* Posita ante alias præter jam dictas consonantes, si in subsequenti syllaba reperiatur *a* vel *e*, assumit post se unum *a*, ut mola, *moara*. porta, *poarta*. sol, sole, *soare*. sors, sorte, *soarte*.

XVII. *s* ante *i* mutatur in *ſ* longum, aut in *sh*, ut resina, *reſina*; *ſc* vero latinum, quod stat ante *e* & *i*, mutatur in *ſt*, ut crescere, *créſtere*. scio, *ſtiu*. scientia, *ſtiintia*.

XVIII. *v* inter duas vocales positum mutatur in *u*, ut vivus, *viu*; post consonantem positum mutatur in *b*, ut pulvis, pulvere, *pulbere*. vervex, vervece, *berbéce*.

XIX. Voces latinas, quæ incipiunt a *de*, *le*, *ſe*, & *te*, ita consideres velim, ac si inciperent a *die*, *lie*, *ſie*, & *tie*, quo facto, eas lege, & scribe juxta regulas scribendi, & corrumpendi jam datas, v. g. Deus scribe *Dieus*, ex quo juxta corrumpendi Regulam IV. omitte *s*, juxta XI. *Di* verte in *Z*, & erit *Zeu*. Lepus, lepore, *liepore*, juxta XV. *iepore*. Sedeo, *ſiedeo*, juxta V. & XVII. *ſed*. Teneo, *tieneo*, juxta V. & XII. *tîen*.

XX. Reliquos linguam latinam in valachicam corrumpendi modos, præsertim verborum corruptionem, indigitabo per decursum operis, ubicunque occasio semet præbuerit.



BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

# PARS II.

## DE ETYMOLOGIA.

### CAPUT I.

### *De Articulo.*

§. 1.

Quum in Lingua Daco-Romana Nomina per ſolos Numeros, non autem etiam per Caſus declinentur, Articuli, quibus præter Genera Caſus quoque indicantur, perpetuo adhibeantur, neceſſe eſt.

Eſt autem Articulus in Daco-Romana Lingua duplex: unus definitus, qui rem determinat, indefinitus alter, qui rem nequaquam determinat.

§. 2.

Articulus indefinitus eſt *un*, quidam, Maſculini, & *o*, quædam, Fæminini Generis, (Neutro enim Daco-Romani prorſus carentes, loco illius utuntur Fæminino, ut ſuo loco dicetur) declinaturque hoc modo:

*ARTICULI INDEFINITI DECLINATIO.*

*Singulariter.*

| | *Maſc.* | *Faem.* |
|---|---|---|
| N. | Un, *Quidam.* | O, *Quaedam.* |
| G. | Á-unui. | Á-unei. |
| D. | Unui. | Unei. |
| A. | Pre-un. | Pre-o. |
| V. | *caret.* | *caret.* |
| Abl. | Delá-un. | Delá-o. |

*Plu-*

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

*Pluraliter.*

| | | |
|---|---|---|
| N. | Uni, *Quidam.* | Une, *Quaedam.* |
| G. | Á - unor. | Á - unor. |
| D. | Unor. | Unor. |
| A. | Pre - uni. | Pre - une. |
| V. | *caret.* | *caret.* |
| Abl. | Delá - uni. | Delá - une. |

*Nota* I. Articulus indefinitus, quando adhibetur absque Nomine, indiget Articulo definito tam in Singulari, quam in Plurali; quando vero cum Nomine eſt conjunctus, Articulo definito non indiget, poteſt tamen in Plurali hunc quoque ſibi adſciſcere; v. g. *Au murit un om*, mortuus eſt quidam homo. Sine Nomine dicendum: *Au murit un-ul*, mortuus eſt quidam. In Plurali dicitur: *Au murit uni oameni*, vel melius: *Au murit uni-i oameni*, mortui ſunt quidam homines.

II. Articulus indefinitus fæmininus, quando definitum ſibi adſciſcit, in Nominativo ſingulari non amplius ſcribitur *o*, ſed *una*, cui addito Articulo definito *á*, fit *una-á*, v. g. *Au murit o muiére*, mortua eſt quædam mulier. Sine Nomine, & cum Articulo definito dicendum: *Au murit una-á*, mortua eſt quædam.

III. Poſſunt loco Articuli indefiniti Numeri pluralis tam masculini, quam fæminini adhiberi Pronomina *niſte*, vel *nisquári*, *nisquáre*, quidam, quædam; v. g. loco *uni-i oameni*, *unele muieri plâng*, quidam homines, quædam mulieres plangunt. *Niſte oameni*, *niſte muieri*, vel *nisquári oameni*, *nisquáre muieri plâng*.

## §. 3.

**Articulus definitus eſt:**



BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

*A.* Masculini generis *l*, vel *le*, vel *ul*, æquivalens germanico der, italico *il*, hungarico *a'* vel *az*; poſtponiturque Nominibus maſculini generis hoc modo:

1) *L* deſinentibus in *a*, vel *u*, v. g. *Táta-l*, der Vater, il Padre, az Atya. *Leu-l*, der Löwe, il Leone, az Oroſzlány. *Rêu-l*, der Bach, il Rivo, a' Patak.

2) *Le* deſinentibus in *e*, v. g. *Câne-le*, der Hund, il Cane, a' Kutya.

3) *Ul* deſinentibus in conſonantem, ſit ea ſimplex, aut duplex, v. g. *Om-ul*, der Menſch, l'Uomo, az Ember. *Domn-ul*, der Herr, il Signore, az Úr.

*B.* Fæminini generis *á*, vel *a*, vel *oa*, æquivalens germanico die, italico *la*, hungarico *a'* vel *az*, poſtponiturque Nominibus fæminini generis hoc modo:

1) *á* deſinentibus in *a*, v. g. *Másа-á*, der Tiſch, la Tavola, az Aſztal.

2) *a* deſinentibus in *e*, v. g. *Floare-a*, die Blume, il Fiore, a' Virág.

3) *oa* deſinentibus in *ea*, v. g. *Irundinea-oa*, die Schwalbe, la Irundine, a' Fetske.

## DECLINATIO ARTICULI DEFINITI.

*Singulariter.*

| | *Maſc.* | *Faem.* |
|---|---|---|
| N. | L, Le, ul. | Á, A, Oa. |
| G. | Á-lui, Á-lui, Á-ului. | Á-ei, Á-i, Á-lei. |
| D. | Lui, Lui, Ului. | Ei, I, Lei. |
| A. | Pre-l, Pre-le, Pre-ul. | Pre-á, Pre-a, Pre-oa. |
| V. | *caret*, *caret*, Ule. | *caret*, *caret*, *caret*. |
| Abl. | Delá-l, Delá-le, Delá-ul. | Delá-á, Delá-a, Delá-oa. |

*Plu-*

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

*Pluraliter.*

| | | |
|---|---|---|
| N. | I, I, I. | Le, Le, Le. |
| G. | A-lor, Á-lor, A-lor. | Á-lor, Á-lor, Á-lor. |
| D. | Lor, Lor, Lor. | Lor, Lor, Lor. |
| A. | Pre-i, Pre-i, Pre-i. | Pre-le, Pre-le, Pre-le. |
| V. | Lor! Lor! Lor! | Lor! Lor! Lor! |
| Abl. | Delá-i, Delá-i, Delá-i. | Delá-le, Delá-le, Delá-le. |

## CAPUT II.

### *De Nomine.*

#### §. 1.

Monui initio Capitis præcedentis, quod Nomina Daco-Romana per Caſus invariata maneant, & tantum Articuli declinentur. Nunc, quæ dixi, exemplis confirmem, neceſſe eſt. Itaque ſit

#### §. 2.

De Declinatione Nominum, vel potius Articulorum cum Nominibus

*A.* Masculini generis, & quidem

1) Articuli *l*, ut:

| *Singulariter.* | *Pluraliter.* |
|---|---|
| N. Táta-l, *Pater*, ſive *Tata.* | N. Táti-i, *Patres*, ſive *Tatae.* |
| G. Á-táta-lui. | G. Á-táti-lor. |
| D. Táta-lui. | D. Táti-lor. |
| A. Pre-táta-l. | A. Pre-táti-i, |
| V. o Táta! | V. o Táti! *vel* Táti-lor! |
| Abl. Delá-táta-l. | Abl. Delá-táti-i. |

2) Arti-

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

2) Articuli *le*, ut:

| *Singulariter.* | *Pluraliter.* |
|---|---|
| N. Câne-le, *Canis.* | N. Câni-i, *Canes.* |
| G. Á-câne-lui. | G. Á-câni-lor. |
| D. Câne-lui. | D. Câni-lor. |
| A. Pre-câne-le. | A. Pre-câni-i. |
| V. o Câne! | V. o Câni! *vel* Câni-lor! |
| Abl. Delá-câne-le. | Abl. Delá-câni-i. |

3) Articuli *ul*, ut:

| *Singulariter.* | *Pluraliter.* |
|---|---|
| N. Domn-ul, *Dominus.* | N. Domni-i, *Domini.* |
| G. Á-domn-ului. | G. Á-domni-lor. |
| D. Domn-ului. | D. Domni-lor. |
| A. Pre-domn-ul. | A. Pre-domni-i. |
| V. o Doamne! *vel* Domn-ule! | V. o Domni! *vel* Domni-lor! |
| Abl. Delá-domn-ul. | Abl. Delá-domni-i. |

*B.* Fæminini generis, & quidem

1) Articuli *á*, ut:

| *Singulariter.* | *Pluraliter.* |
|---|---|
| N. Máma-á, *Mater.* | N. Máme-le, *Matres.* |
| G. Á-mám-ei. | G. Á-máme-lor. |
| D. Mám-ei. | D. Máme-lor. |
| A. Pre-máma-á. | A. Pre-máme-le. |
| V. o Máma! | V. o Máme! *v.* Máme-lor! |
| Abl. Delá-máma-á. | Abl. Delá-máme-le. |

2) Arti-

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

2) Articuli *a*, ut:

| *Singulariter.* | *Pluraliter.* |
|---|---|
| N. Floare-a, *Flos.* | N. Flori-le, *Flores.* |
| G. Á-floare-i. | G. Á-flori-lor. |
| D. Floare-i. | D. Flori-lor. |
| A. Pre-floare-a. | A. Pre-flori-le. |
| V. o Floare! | V. o Flori! *v.* Flori-lor! |
| Abl. Delá-floare-a. | Abl. Delá-flori-le. |

3) Articuli *oa*, ut:

| *Singulariter.* | *Pluraliter.* |
|---|---|
| N. Turturea-oa, *Turtur* | N. Turtureale-le. |
| G. Á-turturea-lei. | G. Á-turtureale-lor. |
| D. Turturea-lei. | D. Turtureale-lor. |
| A. Pre-turturea-oa. | A. Pre-turtureale-le. |
| V. o Turturea! | V. o Turtureale! *vel* Turtureale-lor! |
| Abl. Delá-turturea-oa. | Abl. Delá-turtureale-le. |

*Nota* I. Particulas *Á*, *Pre*, & *Delá* in Genitivis, Accuſativis, & Ablativis ſemper præponi, Articuli vero ultimas partes poſtponi Nomini, quod declinatur.

II. Nomina fæminina, quæ deſinunt in *a*, & acceptant Articulum *á*, illo *a* poſſe carere in Nominativo, Accuſativo, & Ablativo ſingularibus, prouti carent in Genitivis, & Dativis; quia alioquin *a* ante *á* poſitum, juxta Part. I. Cap. II. §. 2. II. *aá* tantum ut *a* breve latinum pronunciatur.

III. Dativus ſingularis *lui* Nominibus propriis, & voci *Zeu*, aut *Dumnezeu* ſemper præponitur, ut: *Lui Antonie*, Antonio. *Lui Dumne-*

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

*Dumnezeu*, Domino Deo. Dativus vero fæminus *ei* vel *i* poteſt & præponi, & poſtponi, ut: *i Andáſtásie*, vel *Andáſtásiei; ei Anna*, vel *Annei;* melius tamen poſtponitur.

IV. Quando ſunt duo Nomina Subſtantiva, quorum unum in Genitivo eſſe debet, ſi Subſtantivum, quod eſt in Genitivo, poſtponatur, tunc *á* Genitivi omittitur, ut *Cálul Domnului*, Equus Domini; non *Cálul á Domnului.*

V. Quodſi Nomen, quod eſt in Genitivo, præponatur, Subſtantivum, quod ſequitur, amittit Articulum, & prima Genitivi particula *á* in masculino genere Nominis ſubſequentis aſſumit unum *l*, in fæminino nihil, ut *Al Domnului cál*, Domini equus. *A Domnului váca*, Domini vacca.

## CAPUT III.

### *De Declinatione Subſtantivi cum Adjectivo.*

§. 1.

Adjectiva, & Pronomina vices Adjectivorum gerentía apud Daco-Romanos poſſunt præponi, aut poſtponi Subſtantivis.

§. 2.

Si Adjectivum cum Subſtantivo *maſculini generis* ſimul ſit declinandum, quod ex eis præponitur, declinatur; quod autem poſtponitur, per Caſus invariatum manet, ut:

*Singu-*

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

| *Singulariter.* | *Singulariter.* |
|---|---|
| N. Bun-ul om. *Bonus homo.* | N. Om-ul bun, *Homo bonus.* |
| G. Á-bun-ului om. | G. Á-om-ului bun. |
| D. Bun-ului om. | D. Om-ului bun. |
| A. Pre-bun-ul om. | A. Pre-om-ul bun. |
| V. o Bune, *vel* bun-ule oame! *vel* o bune, *v.* bun-ule om-ule! | V. o oame, *vel* om-ule bune! *vel* o oame, *v.* om-ule bun-ule! |
| Abl. Delá-bun-ul om. | Abl. Delá-om-ul bun. |

| *Pluraliter.* | *Pluraliter.* |
|---|---|
| N. Buni-i oameni. | N. Oameni-i buni. |
| G. Á-buni-lor oameni. | G. Á-oameni-lor buni. |
| D. Buni-lor oameni. | D. Oameni-lor buni. |
| A. Pre-buni-i oameni. | A. Pre-oameni-i buni. |
| V. o Buni oameni! *vel* o Buni-lor oameni! *v.* o Buni-lor oameni-lor! | V. o oameni buni! *vel* o oameni-lor buni! *v.* o oameni-lor buni-lor! |
| Abl. Delá-buni-i oameni. | Abl. Delá-oameni-i buni. |

## §. 3.

Adjectivum, & Subſtantivum fæminini generis ſi ſimul declinanda ſint, quod ex eis præponitur, declinatur; quod vero poſtponitur, per Caſus quidem invariatum manet, in Genitivo tamen, & Dativo ſingularibus *a* mutat in *e*, ut:

| *Singulariter.* | *Singulariter.* |
|---|---|
| N. Frumoasa-á Doamna. *Formoſa Domina.* | N. Doamna-á frumoasa. *Domina formoſa.* |
| G. Á-frumoas-ei Doamne | G. Á-doamn-ei frumoase |
| | D. Fru- |

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

| | |
|---|---|
| D. Frumoas-ei Doamne. | D. Doamn-ei frumoase. |
| A. Pre-frumoasa-á Doamna. | A. Pre-doamna-á frumoasa. |
| V. o frumoasa Doamna! | V. o Doamna frumoasa! |
| Abl. Delá-frumoasa-á Doamna. | Abl. Delá-Doamna-á frumoasa. |

| *Pluraliter.* | *Pluraliter.* |
|---|---|
| N. Frumoase-le Doamne. | N. Doamne-le frumoase. |
| G. Á-frumoase-lor Doamne. | G. Á-doamne-lor frumoase. |
| D. Frumoase-lor Doamne. | D. Doamne-lor frumoase. |
| A. Pre-frumoase-le Doamne. | A. Pre-doamne-le frumoase. |
| V. o frumoase Doamne! *vel* o frumoase-lor Doamne-lor! | V. o Doamne frumoase! *vel* o Doamne-lor frumoase-lor! |
| Abl. Delá-frumoase-le Doamne. | Abl. Delá-doamne-le frumoase. |

§. 4.

Subſtantiva ſi præcedant Pronomina demonſtrativa, quæ ſimul declinanda ſunt, ambo declinantur; ſed Adjectivum, quod per Pronomen demonſtratur, per Caſus invariatum manet, præter Adjectiva fæminini generis, quæ in Genitivis; & Dativis ſingularibus mutant ultimas Nominativi ſingularis Vocales *a* in *e*, & *e* in *i*, ut:

*Singu-*

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

| *Singulariter.* | *Singulariter.* |
|---|---|
| N. Frate-le cel dulce. *Frater ille germanus* | N. Sora-á cea dulce. *Soror illa germaná* |
| G. Á-fráte-lui cel-ui dulce. | G. Á-ſor-ei ce-ei dulci. |
| D. Fráte-lui cel-ui dulce. | D. Sor-ei ce-ei dulci. |
| A. Pre-fráte-le cel dulce. | A. Pre-ſora-á cea dulce. |
| V. *caret.* | V. *caret.* |
| Abl. Delá-fráte-le cel dulce. | Abl. Delá-ſora-á cea dulce. |

| *Pluraliter.* | *Pluraliter.* |
|---|---|
| N. Fráti-i ce-i dulci. | N. Sorori-le cé-le dulci. |
| G. Á-fráti-lor ce-lor dulci. | G. Á-ſorori-lor ce-lor dulci. |
| D. Fráti-lor ce-lor dulci. | D. Sorori-lor ce-lor dulci. |
| A. Pre-fráti-i ce-i dulci. | A. Pre-ſorori-le cé-le dulci. |
| V. *carent.* | V. *carent.* |
| Abl. Delá-fráti-i ce-i dulci. | Abl. Delá-ſorori-le cé-le dulci. |

## §. 5.

Quodſi Pronomen demonſtrativum præcedat Subſtantivum, tunc Subſtantivum per Caſus manet invariatum, præter Subſtantiva fæminini generis, quæ in Genitivis, & Dativis ſingularibus mutant (quemadmodum dictum jam eſt) *a* in *e*, & *e* in *i*, ut:

*Singu-*

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

| *Singulariter.* | *Singulariter.* |
|---|---|
| N. Cel cucérnic prunc. *Ille pius puer.* | N. Cea cucérnica prunca. *Illa pia puella.* |
| G. Á-cel-uï cucérnic prunc. | G. Á-ce-ei cucérnicc prunce. |
| D. Cel-ui cucérnic prunc. | D. Ce-ei cucérnice prunce. |
| A. Pre-cel cucernic prunc. | A. Pre-cea cucernica prunca. |
| V. *caret.* | V. *caret.* |
| Abl. Delá-cel cucérnic prunc. | Abl. Delá-cea cucernica prunca. |
| *Pluraliter.* | *Pluraliter.* |
| N. Ce-i cucernici prunci. | N. Cé-le cucérnice prunce. |
| G. Á-cè-lor cucernici prunci. | G. Á-ce-lor cucérnice prunce. |
| D. Ce-lor cucérnici prunci. | D. Ce-lor cucernice prunce. |
| A. Pre-ce-i cucérnici prunci. | A. Pre-cé-le cucérnice prunce. |
| V. *carent.* | V. *carent.* |
| Abl. Delá-ce-i cucérnici prunci. | Abl. Delá-cé-le cucérnice prunce. |

§. 6.

Adjectivum *Tot*, *Toata*, omnis, diversum a reliquis Adjectivis inflectendi modum habet, eum in priori nostra Daco-Romana Grammatica tradere volens, summo erravi opere, quem errorem Cl. P. Klein non animadvertit; Cl. D. Molnár autem ita reliquit. Nunc igitur errorem sic emendato:

*Tot* si præponatur Substantivo in Singulari manet indeclinabile; in Plurali vero, & in Fæ-

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

Fæminino Genere *Toata* declinatur more Adjectivorum absque Articulo definito declinabilium, ut:

| *Singulariter.* | *Singulariter.* |
|---|---|
| N. Tot Bou-l, *omnis Bos.* | N. Toata Vácá, *omnis Vacca.* |
| G. Á-tot Bou-lui. | G. Á-toatei Vácei. |
| D. Tot Bou-lui. | D. Toatei Vácci. |
| A. Pre-tot Bou-l. | A. Pre-toata Váca. |
| V. *caret.* | V. *caret.* |
| Abl. Delá-tot Bou-l. | Abl. Delá-toata Vácá. |
| *Pluraliter.* | *Pluraliter.* |
| N. Toti Boi-i. | N. Toate Váci-le. |
| G. Á-tuturor Boi-lor. | G. Á-tuturor Váci-lor. |
| D. Tuturor Boi-lor. | D. Tuturor Váci-lor. |
| A. Pre-toti Boi-i. | A. Pre-toate Váci-le. |
| V. *carent.* | V. *carent.* |
| Abl. Delá-toti Boi-i. | Abl. Delá-toate Váci-le. |

§. 7.

Adjectivum *Tot*, si postponatur, in Singulari manet invariabile, in Plurali vero, & *Toata* in ambobus Numeris declinatur more Adjectivorum, ut:

| *Singulariter.* | *Singulariter.* |
|---|---|
| N. Barbát-ul tot, *Vir omnis.* | N. Muiére-a toata, *Faemina omnis.* |
| G. Á-barbát-ului tot. | G. Á-muierei toate. |
| D. Barbát-ului tot. | D. Muierei toate. |
| A. Pre-barbát-ul tot. | A. Pre-muére-a toata. |
| V. *caret.* | V. *caret.* |
| Abl. Delá-barbát-ul tot. | Ab. Delá-muiére-a toata |

*Plura-*

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

| *Pluraliter.* | *Pluraliter.* |
|---|---|
| N. Barbáti-i toti. | N. Muieri-le toate. |
| G. Á-barbáti-lor tuturor | G. Á-muieri-lor tuturor. |
| D. Barbáti-lor tuturor. | D. Muieri-lor tuturor. |
| A. Pre-barbáti-i toti. | A. Pre-muieri-le toate. |
| V. *carent.* | V. *carent.* |
| Abl. Delá - barbáti - i toti. | Abl. Delá - muieri - le toate. |

## CAPUT IV.

### *De Generibus Nominum.*

§. 1.

Genera, uti jam dictum eſt, duo ſolummodo ſunt in Lingua Daco-Romana, nempe Masculinum, & Fæmininum; Neutro prorſus deſtituimur, ob eamque rem ipſam, quando aliquid neutraliter efferendum habemus, utimur Fæmino, v. g. *Intru toate unaá e dease socothi*, inter omnia unum eſt conſiderandum. *Aceastá nu e cu pothintia*, hoc non eſt poſſibile. *Nu împrumatà réle pentru bune*, ne retribuas mala pro bonis.

§. 2.

De Generibus Nominum hæ tibi ſunto Regulæ:

I. Nomina Subſtantiva desinentia in *a*, ſunt generis fæminini, ut: *Fiia*, Filia. *Cocoana*, Domicella. *Cacıula* Cucula.
Excipe Nomina propria Virorum, ut: *Luca*, Lucas. Officium item, vel ſexum virilem ſignificantia, ut: *Pápa*, Papa. *Táta*, Tata ſive Pater.

II. Sub-

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

II. Subſtantiva in *e* desinentia, quæ ſexum masculinum ſignificant, aut a nominibus latinis masculini generis proveniunt, ſunt generis masculini, ut: *Ariéte*, aries. *Pariéte*, paries. *Foa'e*, follis.

Excipe: *Sáre*, ſal. *Pásere*, paſſer. *Unghie*, unguis. *Pâne*, panis.

III. Subſtantiva desinentia in *e*, quæ ſignificant ſexum fæmininum, vel proveniunt a nomnibus latinis fæminini, aut neutrius generis, ſunt generis fæminini, ut: *Oae*, ovis. *Lége*, lex. *Miére*, mel. *Fiére*, fel.

Excipe: *Genunche*, genu.

IV. Adjectiva desinentia in *e* ſunt generis tam masculini, quam fæminini, ut: *Máre*, magnus, magna. *Táre*, fortis.

V. Nomina desinentia in Conſonantes ſunt generis masculini, ut: *Ferr*, ferrum. *Ulm*, ulmus.

Excipe nomina propria Fæminarum, ut: *Elisávet*, Elisabetha.

VI. Nomina desinentia in *u* ſunt generis masculini, v. g. *Reu*, reus, aut malus. *Rîu*, rivus.



BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

## CAPUT V.

### *De Formatione Nominativi Pluralis a Singulari.*

§. 1.

Dictum fuit *Capite I. hujus Partis*, quod Nomina Daco-Romana per Casus invariata maneant, per Numeros autem mutentur; nunc qui debeat Nominativus Pluralis a Nominativo Singulari formari, edocebo.

§. 2.

*De Formatione Numeri Pluralis Adjectivorum.*

*Regula* I. Adjectiva masculini generis desinentia in Consonantes formant Nominativum pluralem assumendo ad singularem *i*, ut: *Bun*, bonus; *buni*, boni. *Lárg*, largus; *lárgi*, largi. *Lát*, latus; *láti*, lati.

II. Desinentia in *u*, mutant ultimum *u* in *i*, v. g. *Reu*, reus, aut malus; *rei*, mali.

III. Adjectiva communis generis mutant *e* Nominativi Singularis in Nominativo Plurali in *i*, v. g. *Táre*, fortis; *tári*, fortes. *Dulce*, dulcis; *dulci*, dulces.

IV. Adjectiva fæminini generis desinentia in *a* formant Pluralem mutando *a* in *e*, v. g. *Groasa*, crassa; *groase*, crassæ. *Minunáta*, mirabilis; *minunáte*, mirabiles.

Excipe desinentia in *ga*, & *ea*; illa enim mutant *a* in *i*, & hæc *a* in *le*, v. g. *Lárga*, larga; *lárgi*, largæ. *Rea*, rea aut mala; *réle*, reæ sive malæ.

§. 3.

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

## §. 3.

Hæc de Adjectivis dicta ſunt; nam alia eſt ratio Subſtantivorum, quorum Pluralem partim ex Significatione, partim ex Terminatione, & partim ex usu addiſces.

## §. 4.

### *De Formatione Numeri Pluralis Subſtantivorum.*

*Regula* I. Subſtantiva masculini generis ſignificantia res animatas, arbores, officia, & dignitates virorum, formant Pluralem in *i*, v. g. *Domn*, Dominus; *Domni*, Domini. *Urs*, urſus; *urſi*, ursi. *Lup*, lupus; *lupi*, lupi. *Fág*, fagus; *fági*, fagi. *Frásin*, fraxinus; *frásini*, fraxini. *Consiliáriu*, Consiliarius; *Consiliári*, Consiliarii. *˜Imperát*, Imperator; *˜Imperáti*, Imperatores, &c.

II. Subſtantiva masculini generis, ſignificantia veſtitum, aut ornatum virilem, formant Pluralem in *e;* v. g. *Capenég*, pallium; *capenége*, pallia. *Cumanác*, pileus; *cumanáce*. *Toiág*, baculus; *toiáge*. *Brân*, vel *brâu*, cingulus; *brâne*, &c.

III. Subſtantiva, quæ fructus ſignificant, cujuscunque generis fuerint, formant Pluralem in *e;* v. g. *Grân*, vel *grâu*, triticum; *grâne*. *Cucuruz*, turcicum; *cucuruze*. *Mar*, malum, ſeu pomum; *mére*. *Péra*, pirum; *pére*. *Ciréſa*, cerasum; *ciréſe*, &c.



BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

IV. Subſtantiva fæminini generis, desinentia in *a*, ſi ſignificent rem animatam, ornatum muliebrem, aut inſtrumenta domeſtica, formant Pluralem mutando *a* in *e*, v. g. *Doamna*, Domina; *Doamne*. *Iápa*, equa; *iápe*. *Cisma*, cothurnus; *cisme*. *Ceaptia*, vitta; *ceaptíe*. *Oală*, olla; *oale*. *Oglinda*, ſpeculum; *oglinde*. *Ápa*, aqua; *ápe*.

Reliqua autem Subſtantiva in *a* deſinentia, & vox *váca*, vacca, formant Pluralem mutando *a* in *i*, v. g. *Váci*, vaccæ. *Limba*, lingua; *limbi*. *Caméſa*, indusium; *cameſi* &c.

V. Desinentia in *ea* formant Pluralem aſſumendo *le*, v. g. *Turturea*, turtur; *turtureale*. *Irundinea*, hirundo; *irundineale*.

VI. Subſtantiva desinentia in *b*, Pluralem formant aſſumendo *uri*, v. g. *Plumb*, plumbum; *plumburi*.

Excipe Subſtantiva pertinentia ad primam Regulam, v. g. *Porumb*, palumbus; *porumbi*, &c.

VII. Desinentia in *c* partim *uri*, & partim *i* aſſumunt in Plurali, v. g. *Lác*, lacus; *lácuri*. *Sác*, ſaccus; *sáci*, &c. quæ diſces ex usu.

VIII. Desinentia in *d*, ſi a Latinis proveniant, aſſumunt *uri*, v. g. *Iád*, hiatus, ſive infernus; *iáduri*. *Nod*, nodus; *noduri* &c.

Secus aſſumunt & *uri*, & *e*, v. g. *Blid*, patena; *bliduri*, vel *blide* &c.

IX. Sub-

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

IX. Subſtantiva desinentia in *e*, mutant *e* in *i*, v. g. *Frunte*, frons; *frunti*. *Dinte*, dens; *dinti*.

X. Desinentia in *g*, *l*, & *m* aſſumunt in Nominativo Plurali *uri*, v. g. *Jug*, jugum; *juguri*. *Ol*, olla magna; *oluri*. *Fum*, fumus; *fumuri*.

XI. Desinentia in *án*, vel *ean* aſſumunt *i*, v. g. *Bán*, denarius; *báni*. *Sthán*, ſaxum; *sthání*. *Seteán*, pagenſis, *seteani*.

XII. Desinentia in *emn* aſſumunt *e*, v. g. *Lemn*, lignum; *lémne*. *Semn*, ſignum; *sémne*.

XIII. Desinentia in *omn*, *in*, & *ên*, aſſumunt *uri*, v. g. *Somn*, ſomnus; *somnuri*. *Vin*, vinum; *vinuri*. *Fên*, fænum; *fênuri*.

Sed *Somn*, dum piſcem ſignificat, habet Pluralem *Somni*; az-az: Hartsa.

XIV. Desinentia in *âmp*, *êmp*, & *ând*, aſſumunt *uri*, v. g. *Câmp*, campus; *câmpuri*. *Têmp*, tempus; *têmpuri*. *Gând*, cogitatio; *gânduri*.

XV. Desinentia in *p* aſſumunt *i*, v. g. *Çáp*, caper; *çápi*. *Náp*, napus; *nápi*. *Snop*, manipulus; *snopi*.

Excipe: *Cáp*, caput; quia Pluralem format *cápete*.

XVI. Desinentia in *ár*, *er*, & *or* aſſumunt *e*, v. g. *Cár*, carrus; *cáre*. *Umer*, humerus; *umere*. *Topor*, parva ſecuris; *topoare*.



BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

XVII. Desinentia in *ur* assumunt *i*, v. g. *Fágur*, favus; *fáguri*. *Strugur*, botrus; *struguri*. Ast quæ desinunt in *ir* assumunt *e*, v. g. *Fir*, filum; *fire*.

XVIII. Desinentia in *s* assumunt *e*, v. g. *Os*, os, ossis; *oase*. *Vás*, vas, vasis; *váse*. Sed desinentia in *sh* assumunt *i*, ut: *Cásh*, caseus; *cáși*. *Armásh*, miles; *Armáși*.

XIX. Desinentia in *t* assumunt partim *e*, ut: *Sát*, pagus; *sáte*, partim *uri*, ut: *Pát*, lectus; *páturi*. *Vênát*, venatus; *vênáturi*.

XX. Desinentia in *riu* amittunt *u*, ut: *Facatoriu*, factor; *facatori*. *Ascultatoriu*, auscultator; *áscultatori*.

XXI. Desinentia in *v* assumunt *uri*, ut: *Vêrv*, vertex; *vêrvuri*.

XXII. Desinentia in *u* assumunt *ri*, ut: *Rîu*, rivus; *rîuri*.

Excipe *Parau*, rivulus, qui nonnunquam exsiccatur, quia format *Parâe*.

Reliqua, quæ de formatione Nominativi Pluralis a Singulari isthic determinata non sunt, disces usu Magistro.



BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

# CAPUT VI.

## *De formatione Nominum faemininorum a masculinis.*

### §. 1.

Nomina fæminina a masculinis formandi Regulas ſequentes obſervato:

I. Adjectiva, quæ in genere masculino in Conſonantes desinunt, in fæminino aſſumunt *a*, v. g. *Lung*, longus; *lunga*, longa. *Prins*, prenſus; *prinsa*, prenſa. *Legát*, ligatus; *legáta*, ligata &c.

II. Epicena nomina Hominum desinentia in Conſonantes fiunt fæminini generis aſſumendo pariter *a*, v. g. *Domn*, dominus; *doamna*, domina. *Nepot*, nepos; *nepoata*, neptis. *Socr*, ſocer; *ſoacra*, ſocrus. *Román*, Valachus; *Romána*, Valacha. *Cumnát*, cognatus; *cumnáta*, cognata &c.

Excipe *Táta*, Pater. *Máma*, Mater. *Fráte*, Frater. *Sora*, Soror. *Unchiu*, Patruelis. *Matuſa*, Amita; quia non desinunt in Conſonantes.

III. Nomina Gentilia formant fœmininum aſſumendo *oae*, vel *oaica*, v. g. *Ungur*, Hungarus; *Unguroae*, vel *Unguroaica*, Hungara. *Némç*, Germanus; *Nemçoae*, vel *Nemçoaica*, Germana. *Turc*, Turca; *Turcoae*, vel *Turcoaica*. *Tatár*, *Tataroae*, vel *Tataroaica*. *Sirb*, *Sirboae*, vel *Sirboaica*, &c.

Ve-

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

Verum *Rus*, *Talián*, *Moldovean* formant Fæmininum aſſumendo *ca*, v. g. *Rusca*, *Talláncа*, *Moldoveanca*, & *Româncа* etiam dicitur.

IV. Appellativa ſupremarum Dignitatum tam ſecularium, quam ecclesiaſticarum, fiunt fæminini generis aſſumendo Syllabas *easa*, v. g. ~*Imperát*, Imperator, ~*Imperateasa*. *Cráі*, Rex, *Craieasa*. *Prinç*, Princeps, *Prinçeasa*. *Palathin*, Palatinus, *Palathineasa*. *Vladic*, Archiepiſcopus, *Vladiceasa*, *Preot*, Sacerdos, *Preoteasa*.

V. Appellativa, quæ minores Dignitates, aut plane ſervilia munia denotant, fiunt fæminini generis, quæ exeunt in *iu* mutando ultimum *u* in *tia*, ut: *Negutiatoriu*, negotiator, *Negutiatoritia*. *Purcáriu*, porcarius, *purcaritia*. *Pecuráriu*, pecuarius, *pecuraritia*. *Vacáriu*, vaccarius, *vacaritia*. Quæ vero desinunt in Conſonantes, aſſumendo Syllabas *itia*, ut: *Capitán*, *Capitanitia*. *Shpán*, *Shpanitia* &c.

VI. Nominibus animalium irrationabilium, ut fæminina fiant, additur *oae*. v. g. *Lup*, lupus, *lupoae*. *Urs*, urſus, *ursoae*. *Iepure*, lepus, *iepuroae*. *Leu*, leo, *leoae* &c.

Excipe *Ásin*, asinus, *ásina*. *Câne*, canis, *catiea*. *Mâtoc*, cattus, *mâtia*. — Fæminina item, quæ in lingua latina a masculinis non formantur, v. g. *Porc*, porcus; *scroafa*, scrofa. *Cál*, caballus; *iápa*, equa. *Taur*, taurus; *váca*, vacca. *Berbéce*, vervex; *oae*, ovis. *Cocosh*, gallus; *gaina*, gallina. *Curcán*, gallus indianus; *curca* &c.

Po-

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

*Porumb*, palumbus, tamen format *Porumbitia*. *Gânsác*, anser, *gânsca*. *Ratioiu*, anas, *rátia*. *Pasaroiu*, paſſer, *pásare*. Sed *peun*, pavo, *peunitia*.

Reliqua diſce usu, qui optimus Magiſter eſt.

## CAPUT VII.

### *De augmentanda, et diminuenda significatione Nominum.*

§. 1.

Nominum Adjectivorum, quia comparantur, ſignificatio in Lingua Daco-Romana vix aliquando augmentatur; augetur autem Subſtantivorum ſignificatio valde, quando eis in fine additur *oiu*. v. g. *Cál*, equus; *caloiu*, valde magnus equus. *Om*, homo; *omoiu*, extraordinariæ ſtaturæ homo. *Muieroiu*, *Fataroiu*, Mulier, Filia innupta extraordinariæ magnitudinis &c.

§. 2.

Minuitur autem ſignificatio Nominum tam Adjectivorum, quam Subſtantivorum ita:

*A*. Nominibus Adjectivis generis

1) masculini, quæ desinunt

*a*. in Conſonantem, addendo *utiu*, vel *iſor*, v. g. *Bun*, bonus; *bunutiu* vel *buniſor*, bonellus &c.

*b*. in

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

*b.* in Vocalem *e*, addendo loco *e* *utiu* vel *iſor*, v. g. *dulce*, dulcis; *dulcutiu* vel *dulciſor*, dulcellus &c.

2) fæminini ſive in *a*, ſive in *e* Vocales desinant, addendo loco harum *utia*, vel *ſoara*, v. g. *burutia*, *dulcutia*, *buniſoara*, *dulciſoara*.

*B.* Prorſus eædem ſunt Regulæ etiam pro Subſtantivis, v. g.

1) Pro masculinis

*a.* in Conſonantem desinentibus, ut: *domn*, dominus; *domnutiu*, vel *domniſor*, domicellus.

*b.* in Vocales desinentibus, ut: *câne*, canis; *cânutiu*, vel *câniſor*, caniculus.

2) Pro fæmininis, ut: *doamna*, domina; *domnutia*, vel *domniſoara*, domicella. *Fáçe*, facies; *façutia*, vel *façiſoara*, faciuncula.

Excipe Subſtantiva fæminea, quæ desinunt in *ne*, vel *le*, item masculina, quæ desinunt in *de*, quia loco ultimi *e* aſſumunt *iutiu*, vel *iutia* loco *utiu*, vel *utia*, v. g. *Báde*, Domine Frater major nate! *Badiutiu*, vel *Badiſor*. *Léle!* Domina Soror major natu! *Leliutia*, vel *Leliſoara*. *Pâne*, panis; *pâniutia*, vel *pâniſoara*, &c.

C A-

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

## CAPUT VIII.

### *De Comparationibus.*

§. 1.

Nihil eſt facilius in Lingua Daco-Romana, quam formare Comparativum, & Superlativum a Poſitivo Gradu.

Comparativus enim formatur præponendo ei *mái*, magis, v. g. *Bun*, bonus; *mái bun*, melior, &c.

Et Snperlativus præponendo *prea*, vel *foarte*, valde, v. g. *Prea bun*, vel *foarte bun*, optimus, &c.

## CAPUT IX.

### *De Pronominibus.*

§. 1.

Pronomina in Lingua Daco-Romana ſunt perſonalia, poſſeſſiva, demonſtrativa, interrogativa, relativa, & impropria.

§. 2.

### *DECLINATIO PRONOMINUM PERSONALIUM.*

*Singulariter.*

| | *I. Perſona.* | *II. Perſona.* |
|---|---|---|
| N. | Io, *Ego.* | Tu, *Tu.* |
| G. | Á-meu, *mei.* | Á-tau, *tui.* |
| D. | Mie, *mihi.* | Tie, *tibi.* |
| A. | Pre-mine, *me.* | Pre-thine, *te.* |
| Abl. | Delá-mine, *a me.* | Delá-thine, *a te.* |

*Plu-*

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

*P l u r a l i t e r.*

| | |
|---|---|
| N. Noi, *nos.* | Voi, *vos.* |
| G. Á-noſtr, *nostrûm.* | Á-vostr, *vestrûm.* |
| D. Noao, *nobis.* | Voao, *vobis.* |
| A. Pre-noi, *nos.* | Pre-voi, *vos.* |
| Abl. Delá-noi, *a nobis.* | Delá-voi, *a vobis.* |

*S i n g u l a r i t e r.*

*III. Perſona.*

| *Mascul.* | *Faemin.* |
|---|---|
| N. Íel, *ille.* | Iea, *illa.* |
| G. Á-lui, *illius.* | Á-iei, *illius.* |
| D. Lui, *illi.* | Iei, *illi.* |
| A. Pre-iel, *illum.* | Pre-iea, *illam.* |
| Ab. Delá-iel, *ab illo.* | Delá-iea, *ab illa.* |

*P l u r a l i t e r.*

| | |
|---|---|
| N. Iei, *illi.* | Ieale, *illae.* |
| G. Á-lor, *illorum.* | Á-lor, *illarum.* |
| D. Lor, *illis.* | Lor, *illis.* |
| A. Pre-iei, *illos.* | Pre-iéle, *illas.* |
| Ab. Delá-iei, *ab illis.* | Delá-iéle, *ab illis.* |

Exemplo aliorum Grammaticorum ſubnecto Pronominibus perſonalibus Reciprocum, de quo nota

I. Quod ſicut in Lingua Latina Pluralem habeat ſimilem Numero Singulari.

II. Ubicunque, & quandocunque in Lingua Latina Reciproco utimur, etiam in Daco-Romana eodem utamur, oportet.

D E

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

# *DECLINATIO PRONOMINIS RECIPROCI.*

*Singulariter, et Pluraliter.*

N. *caret.* G. Á-sau, *ſui.* D. Sie, *sibi.* A. Pre-sine, *ſe.* Abl. Delá-sine, *a ſe.*

## §. 3.

### *De Pronominibus Poſſeſſivis.*

Pronomina Poſſeſſiva ſunt iſta: *Ámeu*, meus; *ámea*, mea. *átau*, tuus; *átaá*, tua. *ásau*, ſuus; *ásaá*, ſua. *ánostr*, noſter; *ánoastra*, noſtra. *ávostr*, veſter; *ávoastra*, veſtra. De quibus hæc ſunt notanda:

I. In Nominativo, Accuſativo, & Ablativo poſſunt præponi, aut poſtponi Nominibus; in aliis Casibus raro ſunt præponenda

II. Quando poſtponuntur Nominibus, amittunt litteram initialem *á*, atque exigunt, ut Nomen, ad quod referuntur, habeat Articulum definitum; v. g. loco *Ámeu câne*, dico: *Câne-le meu*, canis meus &c.

III. Quando præponuntur, poſt *Á*, quod eſt initiale, regulariter acceptant Articulum Nominis, ad quod referuntur; v. g. *Álmeu Parinte*, meus Genitor; *áimei Parinti*, mei Genitóres. *Átaá Sora*, tua Soror. *Áletále Sorori*, tuæ Sorores &c.

IV. Quando poſtponuntur Subſtantivis, Maſculina quidem per ſolos Numeros declinantur, Fæmi-

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

Fæminina autem in Genitivo, & Dativo ſingulari acceptant Nominativum pluralem, v. g. *Sorá taá*, *Á-Sororei tále*, *Sororei tále*.

V. *Pre* Accuſativi, & *Delá* Ablativi eis præmittitur, quando præponuntur Nominibus.

VI. Pluralem habent *Átai*, tui; *Átále*, tuæ. *Ámei*, mei; *Améle*, meæ. *Asai*, ſui; *Asále*, ſuæ. *Anoſtri*, noſtri; *Anoastre*, noſtræ. *Avoſtri*, veſtri; *Avoastre*, veſtræ.

## §. 4.

### *De Pronominibus Demonſtrativis.*

Pronomina Demonſtrativa ſunt ſequentia: *Acest*, *aceasta*, iſte, iſta. *Acel*, *acea*, vel *cel*, *cea*, ille, illa. *Acestásh*, *aceaiásh*, idem, eadem. *Ieu îns*, ego ipſe; *Tu însuti*, tu ipſe; *Iel însush*, ille ipſe. Declinantur autem ita:

*Singulariter.*

| *Masc.* | *Faem.* |
|---|---|
| N. Ácest, *iſte.* | Áceasta, *iſta.* |
| G. Á ácestui, *iſtius.* | Á-áceaſtei, *iſtius.* |
| D. Ácestui. | Áceaſtei. |
| Ac. Pre-ácest. | Pre-áceasta. |
| Ab. Delá-ácest. | Delá-áceasta. |

*Pluraliter.*

| | |
|---|---|
| N. Áceſti, *iſti.* | Áceaste, *iſtae.* |
| G. Á-ácestor. | Á-ácestor. |
| D. Ácestor. | Ácestor. |
| Ac. Pre-áceſti. | Pre-áceaste. |
| Ab. Delá-áceſti. | Delá-áceaste. |

Sic

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

Sic declinantur etiam *Acel*, vel *Cel*, & *Acestásh*, dummodo *ÁSh* maneat immutatum in omni Caſu.

In *Ieu îns* &c. tantum Pronomina perſonalia declinantur.

Quomodo cum Nominibus declinantur, invenies *Capite III. hujus Partis*, ubi de Adjectivis egimus.

§. 5.

## *De Pronominibus Interrogativis.*

Pronomina Interrogativa alia ſunt ſimplicia, alia compoſita. Declinatio ſimplicis.

| *Singulariter:* | *Pluraliter.* |
|---|---|
| N. Quáre, quárea, *quis* vel *quae?* | N. Quárii, *qui*, vel Quáre, *quae?* |
| G. Á-quarui, *vel* Á-cui. | G. Á-quaror. |
| D. Quarui, *vel* Cui. | D. Quaror. |
| Ac. Pre-quáre, *vel* quarea. | Ac. Pre-quárii, *vel* Pre-quáre. |
| Ab. Delá-quáre, *vel* quarea. | Ab. Delá-quarii, *vel* Delá-quáre. |

### Exemplum aliud.

| *Singulariter.* | *Pluraliter.* |
|---|---|
| N. Cine, *quis*, vel *quae?* | N. Cine, *qui*, vel *quae?* |
| G. Á-cui. | G. Á-quaror. |
| D. Cui. | D. Quaror. |
| Ac. Pre-cine. | Ac. Pre-cine. |
| Ab. Delá-cine. | Ab. Delá-cine. |

Sic

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

Sic declinantur etiam: Oarecine, *aliquis.* Fieſtecine, *quilibet.* Oricine, *quicunque.* Totcine, *quivis.* Oarequáre, *quidam.* Fieſtequáre, *quilibet.* Oriquáre, *quicunque.* Totquáre, *quivis.* Hæc omnia, ſicuti diximus, declinantur juxta præcedentia exempla: illa, quæ componuntur ex *Cine*, juxta *Cine*, & alia juxta *Quáre.*

§. 6.

## *De Relativis.*

Pronomina Relativa duo ſunt: *Quáre*, qui, & *quárea*, quæ, & *Ce*, idem ſignificans. Quomodo declinatur *Quáre*, expoſitum eſt §pho præcedenti.

*Ce* manet indeclinabile, & tantum Demonſtrativum *Cel*, quod ſemper eſt præponendum Relativo *Ce*, declinatur. v. g. *Cel ce áu facut ceriul*, qui fecit Cœlum. *Acelui ce áu facut ceriul*, Factoris Cœli, *vel potius* Ejus, qui fecit Cœlum.

§. 7.

## *De Pronominibus impropriis.*

Pronomina impropria ſunt: *Alt*, *álta*, alter, altera. *Un*, *O*, quidam, quædam. *Tot*, *toata*, omnis. *Nime*, vel *nimène*, nemo. *Quât*, quot.

Modum, ſecundum quem declinatur *Un*, habes *Cap. I. hujus Partis.* De *Tot* egimus *Capite III.* Hic notandum, quod quando ſolitarie ponitur *Tot*, in Dativo ſingulari exigit Præpoſi-

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

positionem *Lá* ante se. v. g. *Lá iot*, omni. Quod fit etiam, quando ponitur ante Nomen, quod in tali casu non declinatur. v. g. loco *Tot homului*, dico *Lá tot homul*, omni homini.

Reliqua Pronomina impropria sic declinantur:

*S i n g u l a r i t e r.*

| | *Mascul.* | *Faemin.* |
|---|---|---|
| N. | Ált, *alter.* | Álta, *altera.* |
| G. | Á-áltui, *alterius.* | Á-áltei. |
| D. | Áltui. | Áltei. |
| Ac. | Pre-ált. | Pre-álta. |
| Ab. | Delá-ált. | Delá-álta. |

*P l u r a l i t e r.*

| | | |
|---|---|---|
| N. | Álti. | Álte. |
| G. | Á-áltor. | Á-áltor. |
| D. | Áltor. | Áltor. |
| Ac. | Pre-álti. | Pre-álte. |
| Ab. | Delá-álti. | Delá-álte. |

*Singulariter.* N. Nime, *vel* Nimene. G. Á-nimerui, *vel* Á-nimenui. D. Nimerui, *vel* Nimenui. Ac. Pre-nime, *vel* Pre-nimene. Abl. Delá-nime, *vel* Delá-nimene. *Plurali caret.*

*Quât* in Singulari est indeclinabile, in Plurali sic declinatur:

N. Quâti, vel Quâte, *quot.* G. Á-quâtor. D. Quâtor. Ac. Pre-quâti, *vel* Pre-quâte. Abl. Delá-quâti, *vel* Delá-quâte.



BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

# CAPUT X.

## *De Numeris.*

### §. 1.

**Numeri cardinales, ſeu numerales ſunt:**

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. | Un, Una. | 41. | Pátru zeci ſi un &c. |
| 2. | Doi, doao. | 50. | Cinci zeci. |
| 3. | Trei. | 60. | Siése zeci. |
| 4. | Pátru. | 70. | Siépte zeci. |
| 5. | Cinci. | 80. | Opt zeci. |
| 6. | Siése. | 90. | Noao zeci. |
| 7. | Siépte. | 100. | O suta. |
| 8. | Opt. | 200. | Doao sute. |
| 9. | Noao. | 300. | Trei sute. |
| 10. | Zéce. | 1000. | O míe. |
| 11. | Un spre zéce. | 2000. | Doao míi. |
| 12. | Doi spre zéce. | 3000. | Trei míi. |
| 13. | Trei spre zéce. &c. | 100000. | O suta de míi. |
| 20. | Doao zeci. | 200000. | Doao sute de míi. |
| 21. | Doao zeci ſi un &c. | | |
| 30. | Trei zeci. | 1000000. | Un million. |
| 31. | Trei zeci ſi un &c. | 2000000. | Doao millioane, &c. |
| 40. | Pátru zeci. | | |

Ex his ſolus numerus *Un*, & *Una* declinatur ſicut Articulus indefinitus, quem vide, reliqua manent indeclinabilia; tamen, quando exprimunt Dativum, recipiunt Præpoſitionem *lá*, ad. v. g. *Lá doi ám dát pâne*, duobus dedi panem, &c.

### §. 2.

Numeri ordinales masculini formantur addendo cardinalibus *lea*, & præponendo *al.* v. g. *Áldoilea*, ſecundus; *áltreilea*, tertius, &c. Numerus tamen cardinalis *un* format ordinalem, *ântâiu*, *ântâiá*, primus, prima.

### §. 3.

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

## §. 3.

At Numeri ordinales fæminini generis formantur præponendo cardinalibus unum *á*, & poſtponendo alterum. v. g. *Acincià*, quinta; *ázécea*, decima, &c. *Doi* tamen amant *ádoaoá*, ſecunda; *trei*, *átreá*, tertia; *pátru*, *ápátrá*, quarta.

Alias ſpecies Numerorum ex usu facilius addiſces.

# CAPUT XI.

## *De Verbis Auxiliaribus.*

## §. 1.

Verba Auxiliaria duo ſunt in Lingua Daco-Romana: *Sînt*, ſum, & *Am*, habeo. Primum conjugatur hoc modo:

### Modus Indicativus.

#### *Tempus Praeſens.*

| *Singulariter.* | *Pluraliter.* |
|---|---|
| Io sînt, *Ego ſum.* | Noi sîntem, *nos ſumus* |
| Tu ieſti, *tu es.* | Voi sînteti. |
| Iel e, *vel* iéste, *ille eſt.* | Iei sînt. |

#### *Praeteritum Imperfectum.*

| | |
|---|---|
| Io erám, *ego eram.* | Noi erám, *nos eramus* |
| Tu erái. | Voi eráti. |
| Iel erá. | Iei erá. |

#### *Praeteritum Perfectum.*

| | |
|---|---|
| Io ám fost, *ego fui.* | Noi ám fost, *nos fuimus* |
| Tu ái fost. | Voi áti fost. |
| Iel áu fost. | Iei áu fost. |



BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

*Praeteritum Abſolutum.*

| | |
|---|---|
| Io fui, *vel* fusseiu, *ego fui.* | Noi furam, *vel* fussem. |
| Tu fuſi, *vel* fusseſi. | Voi furati, *vel* fusseti. |
| Iel fù, *vel* fusse. | Iei fura, *vel* fusse. |

*Praeteritum Plusquamperfectum.*

| | |
|---|---|
| Io fusséssem, *ego fueram.* | Noi fusséssem, *nos fueramus.* |
| Tu fusseſi. | Voi fusséssetі. |
| Iel fussésse. | Iei fussésse. |

*Futurum.*

| | |
|---|---|
| Io oi fi, *vel* Io voi fi, *ego ero.* | Noi om fi, *vel* Noi vom fi. |
| Tu ei fi, *vel* Tu vei fi. | Voi eti fi, *vel* Voi veti fi. |
| Iel á fi, *vel* Iel vá fi. | Iei or fi, *vel* Iei vor fi. |

## Modus Imperativus.

*Tempus Praeſens.*

| | |
|---|---|
| Fii tu, *sis tu.* | Fiti voi, *sitis vos.* |
| Fie iel, *sit ille.* | Fie iei, *sint illi.* |

*Futurum.*

| | |
|---|---|
| Se fiu io, *sim ego.* | Se fim noi, *simus nos.* |
| Se fii tu. | Se fiti voi. |
| Se fie iel. | Se fie iei. |

## Modus Conjunctivus.

*Tempus Praeſens.*

| | |
|---|---|
| Se fiu io, *ut sim ego.* | Se fim noi, *ut simus nos* |
| Se fii tu. | Se fiti voi. |
| Se fie iel. | Se fie iei. |

*Prae-*

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

### *Praeteritum Imperfectum.*

| | |
|---|---|
| Io áſi fì, *ego essem.* | Noi ám fì, *nos essemus* |
| Tu ái fì. | Voi áti fì. |
| Iel ár fì. | Iei ár fì. |

### *Praeteritum Perfectum.*

| | |
|---|---|
| Se fiu fost, *ut fuerim.* | Se fim fost, *ut fuerimus* |
| Se fii fost. | Se fiti fost. |
| Se fie fost. | Se fie fost. |

### *Praeteritum Plusquamperfectum.*

| | |
|---|---|
| Io áſi fì fost, *ego fuissem.* | Noi ám fì fost, *nos fuissemus.* |
| Tu ái fì fost. | Voi áti fì fost. |
| Iel ár fì fost. | Iei ár fì fost. |

*Futurum* eſt ſimile *Futuro Imperativi.*

## Modus Infinitivus.

### *Tempus Praeſens.*

Á fì, *vel* Á fire, *esse.*

### *Praeteritum.*

Á fì fost, *fuisse.*

### *Gerundium in* dum, *et in* di.

De á fire.

### *Participium Praeſens, et Gerundium in* do.

Fiind.

### *Futurum.*

Fiitoriu, *futurus.* Fiitoare, *futura.*



BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

§. 2.

Verbum *Ám*, habeo, Indicativi Præſens habet: *Io ám*, ego habeo. *Tu ái*, tu habes. *Iel áre*, ille habet. *Noi ávem*, nos habemus. *Voi áveti*, vos habetis. *Iei áu*, illi habent. Præteritum abſolutum: *Io ávui*, ego habui. *Tu ávuſi*, tu habuiſti. *Iel ávù*, ille habuit. *Noi ávuram*, nos habuimus. *Voi ávurati*, vos habuiſtis. *Iei ávura*, illi habuerunt. Imperativi Præſens: *Áibi tu*, habe tu. *Áiba iel*, habeat ille. Infinitivi Præſens: *Á ávére*, habere, Supinum: *Ávut*, habitus. De cætero conjugatur ſicut *Tác*, taceo, de quo agemus in ſecunda Conjugatione.

## CAPUT XII.

### *De Conjugationibus Verborum Regularium.*

§. 1.

Conjugationes Verborum Regularium in Lingua Daco-Romana ſunt quatuor, ſicut etiam in Latina.

§. 2.

*Primae* Conjugationis Infinitivus exit in *áre* longum; *Secundae* in *ére* longum; *Tertiae* in *ere* breve; *Quartae* in *ire* longum.

§. 3.

Sed hic ſequentia quoad Conjugationes omni cum attentione obſerva:

I. Regulas corruptionis ex latina in valachicam Linguam adcurate obſervato.

II.

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

II. Diphthongos pronuncia, ut dictum eſt *Parte I. Cap. II.*

III. Primam Perſonam Singularis Numeri forma a vocibus latinis juxta datas Corruptionis Regulas.

IV. Secundam, & tertiam Perſonam in utroque Numero, nec non primam Perſonam pluralem, forma a prima Perſona ſingulari juxta appoſitum cujusvis Conjugationis Paradigma.

V. E Præteritis Imperfectis *b* in omnibus quatuor Conjugationibus exmitte.

VI. E primæ, & quartæ Conjugationis Præterito abſoluto pariter exmitte penultimum *v*, in aliis duabus reſerva, & lege juxta Diphthongos.

## I. CONJUGATIO.

### Modus Indicativus.

*Tempus Praeſens.*

| *Singulariter.* | *Pluraliter.* |
|---|---|
| Io láud, *ego laudo.* | Noi laud-am, *nos laudamus.* |
| Tu láuz-i. | Voi laud-áti. |
| Iel láud-a. | Iei láud-a. |

*Praeteritum Imperfectum.*

| | |
|---|---|
| Io laud-áám, *ego laudabam.* | Noi laud-áám, *nos laudabamus.* |
| Tu laud-áái. | Voi laudááti. |
| Iel laud-áá. | Iei laud-áá. |

*Prae-*

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

*Praeteritum Perfectum.*

| | |
|---|---|
| Io ám laudát, *ego laudavi.* | Noi ám laudát, *nos laudavimus.* |
| Tu ái laudát. | Voi áti laudát. |
| Iel áu laudát. | Iei áu laudát. |

*Praeteritum Abſolutum.*

| | |
|---|---|
| Io laud-ái, *ego laudavi.* | Noi laud-áram, *nos laudavimus.* |
| Tu laud-ááſi. | Voi laud-árati. |
| Iel laud-à. | Iei laud-ára. |

*Praeteritum Plusquamperfectum.*

| | |
|---|---|
| Io ám fost laudát, *ego laudaveram.* | Noi ám fost laudát, *nos laudaveramus.* |
| Tu ái fost laudát. | Voi áti fost laudát. |
| Iel áu fost laudát. | Iei áu fost laudát. |

*Plusquamperfectum Abſolutum.*

| | |
|---|---|
| Io laud-ássem, *laudaveram.* | Noi laud-ássem, *laudaveramus* |
| Tu laud-ásſeſi. | Voi laud-ásseti. |
| Iel laud-ásse. | Iei laud-ásse. |

*Futurum.*

| | |
|---|---|
| Io oiu laudá, *ego laudabo.* | Noi om laudá, *nos laudabimus.* |
| Tu ei laudá. | Voi eti laudá. |
| Iel á laudá. | Iei or laudá. |

*Nota.* Poteſt in quacunque Conjugatione ante Auxiliare Futuri poni *v.* e. g. loco *oiu*, voiu; loco *ei*, vei, &c.

Mo-

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

## Modus Imperativus.

### *Tempus Praeſens.*

Láud-a tu, *lauda tu.* Laud-áti voi, *laudate vos.*
Laud-e iel, *laudet ille.* Laud-e iei, *laudent illi.*

### *Futurum.*

Se láud io, *laudem ego.* Se laud-am noi, *laudemus nos.*
Se láuz-i tu. Se laud-áti voi.
Se láud-e iel. Se láud-e iei.

## Modus Conjunctivus.

*Tempus praeſens* eſt ſimile Futuro Imperativi.

### *Praeteritum Imperfectum.*

Io áſi laudá, *laudarem.* Noi ám laudá, *laudaremus.*
Tu ái laudá. Voi áti laudá.
Iel ár laudá. Iei ár laudá.

### *Praeteritum Perfectum.*

Se fiu laudát, *ut laudaverim.* Se fim laudát, *ut laudaverimus.*
Se fii laudát. Se fiti laudát.
Se fie laudát. Se fie laudát.

### *Praeteritum Plusquamperfectum.*

Io áſi } *laudaſſem.* Noi ám } *laudaſſemus*
Tu ái } ſi laudát, *vel* ſi Voi áti } ſi laudát, *v.* ſi
Iel ár } fost laudát. Iei ár } fost laudát.

*Futuro* Conjunctivus caret.



BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

## Modus Infinitivus.

### *Tempus Praeſens.*

Á laudáre, *laudare.*

*Nota.* Vulgus in colloquiis ſolet omittere ultimam ſyllabam *re* Infinitivi Præſentis, aitque loco: *Á laudáre, á tacére, á dormire* &c. *Á laudá, á tacé,* &c.

### *Praeteritum.*

Á fi laudát, *vel* Á fi fost laudát, *laudaſſe.*

### *Futurum.*

Á fi laudatoriu, *laudaturus.*

### *Supinum.*

Laudát, *laudatus.*

### *Gerundium in* di *et* dum.

De laudáre. De laudát, *ad laudandum,* vel *laudandi.*

### *Gerundium in* do.

Laud-ând, *laudando.*

### *Participii Praeſens.*

Laud-ând, *vel* Laudatoriu, *laudans.*

### *Futurum.*

Á fi laudatoriu, *laudaturus.*

Sic conjugantur *cânt*, canto; *mânc*, vel *mânânc*, manduco; *âmbl*, ambulo; *állerg*, curro; *cuget*, cogito; *qudut*, quæro; *cerc*, quæro; *culc*, colloco, vel decumbo; *lunec*, lubrico; *ár*, aro; *iert*, parco; *sáp*, fodio; *crep*, crepo; *cálc*, calco; *judec*, judico; *joc*, jocor, vel ludo, &c.



BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

# II. CONJUGATIO.

## Modus Indicativus.

### *Tempus Praeſens.*

Io tác, *ego taceo.*
Tu tác-i.
Iel tác-e.
Noi tac-em, *tacemus.*
Voi tac-eti.
Iei tác.

### *Praeteritum Imperfectum.*

Io tac-eám, *tacebam.*
Tu tac-eái.
Iel tac-eá.
Noi tac-eám.
Voi tac-eáti.
Iei tac-eá.

### *Praeteritum Perfectum.*

Io ám tac-ut, *tacui.*
Tu ái tac-ut.
Iel áu tac-ut.
Noi ám
Voi áti } tac-ut.
Iei áu

### *Praeteritum Abſolutum.*

Io tac-ui, *tacui.*
Tu tac-uſi.
Iel tac-ù.
Noi tac-um, *vel* tac-uram.
Voi tac-uti, *vel* tac-urati.
Iei tac-ura.

### *Praeteritum Plusquamperfectum.*

Io ám
Tu ái } *tacueram.* fost tacut.
Iel áu
Noi ám
Voi áti } fost tacut.
Iei au

### *Plusquamperfectum Abſolutum.*

Io tacuſſem, *tacueram*
Tu tac-uſſeſi.
Iel tac-uſſe.
Noi tac-uſſem.
Voi tac-uſſeti.
Iei tac-uſſe.

*Fu.*

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

*Futurum.*

| | | | |
|---|---|---|---|
| Io oi, *vel* voiu | *tacebo.* | Noi om, *vel* vom | |
| Tu ei, *vel* vei | tac-é. | Voi eti, *vel* veti | tac-é. |
| Iel á, *vel* vá | | Iei or, *vel* vor | |

## Modus Imperativus.

*Tempus Praeſens.*

| | |
|---|---|
| Tác-i tu, *tace tu.* | Tac-eti voi, *tacete vos.* |
| Tác-a iel, *taceat ille.* | Tác-a iei, *taceant illi.* |

*Futurum.*

| | |
|---|---|
| Se tác io, *taceam ego.* | Se tac-em noi. |
| Se tác-i tu. | Se tac-eti voi. |
| Se tác-a iel. | Se tác-a iei. |

## Modus Conjunctivus.

*Tempus Praeſens* eſt ſimile Futuro Imperativi.

*Praeteritum Imperfectum.*

| | | | |
|---|---|---|---|
| Io áſi | *tacerem.* | Noi ám | |
| Tu ái | tacé. | Voi áti | tacé. |
| Iel ár | | Iei ár | |

*Praeteritum Perfectum.*

| | |
|---|---|
| Se fiu tacut, *ut tacuerim.* | Se fim tacut, *ut tacuerimus.* |
| Se fii tacut. | Se fiti tacut. |
| Se fie tacut. | Se fie tacut. |

*Plusquamperfectum.*

| | | | |
|---|---|---|---|
| Io áſi | *tacuiſsem.* | Noi ám | |
| Tu ái | ſi tacut, *vel* ſi | Voi áti | ſi tacut, *vel* ſi |
| Iel ár | fost tacut. | Iei ár | fost tacut. |

*Futuro* Conjunctivus caret.

Mo-

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

## Modus Infinitivus.

### *Tempus Praeſens.*

Á tacére, *tacere.*

### *Praeteritum.*

Á fi tacut, *vel* Á fi fost tacut, *tacuiſſe.*

### *Futurum.*

Á fi tacatoriu, *taciturus.*

### *Supinum.*

Tacut, *tacitus* (ut ita dicam.)

### *Gerundium in* di, *et* dum.

De tacére, *vel* De tacut, *tacendi*, vel *ad tacendum.*

### *Gerundium in* do.

Tacênd, *vel* tacând, *tacendo.*

### *Participii Praeſens.*

Tacênd, *vel* Tacând, *vel* Tacatoriu, *tacens.*

### *Futurum.*

Á fi tacatoriu, *taciturus.*

Sic conjugantur: Ved, *video.* Shied, *ſedeo.* Cád, *cado.* Rîd, *rideo.* Mângaiu, *conſolor.* Táiu, *ſcindo* &c.

*Nota.* Verba, quæ desinunt in *iu*, formant Imperativum aſſumendo *e*, & Supinum aſſumendo *at.* v. g. Mângaie, *conſolare;* mângaiát, *conſolatum* &c.

Aſt Remân, *vel* Remâiu, *remaneo*, Imperativum format Remâi tu; Supinum Remás.



BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

# III. CONJUGATIO.

## Modus Indicativus.

### *Tempus Praeſens.*

| | |
|---|---|
| Io bát, *ego tundo.* | Noi bát-em. |
| Tu bát-i. | Voi bát-eti. |
| Iel bát-e. | Iei bát. |

### *Imperfectum.*

| | |
|---|---|
| Io bat-eám, *tundebam.* | Noi bat-eám. |
| Tu bát-eái. | Voi bat-eáti. |
| Iel bát-eá. | Iei bat-eá. |

### *Praeteritum Perfectum.*

| | | | |
|---|---|---|---|
| Io ám<br>Tu ái<br>Iel áu | *tutudi.*<br>batut. | Noi ám<br>Voi áti<br>Iei au | batut. |

### *Praet. Perf. Abſolutum.*

| | |
|---|---|
| Io bat-ui, *tutudi.* | Noi bat-um, *vel* bat-uram. |
| Tu bat-uſi. | Voi bat-uti, *vel* bat-urati. |
| Iel bat-ù. | Iei bat-ura. |

### *Plusquamperfectum.*

| | | | |
|---|---|---|---|
| Io ám<br>Tu ái<br>Iel áu | *tutuderam.*<br>fost batut. | Noi ám<br>Voi áti<br>Iei áu | fost batut. |

### *Plusquamperfectum Abſolutum.*

| | |
|---|---|
| Io bat-ussem, *tutude-ram.* | Noi bat-ussem, *tutude-ramus.* |
| Tu bat-usseſi. | Voi bat-usseti. |
| Iel bat-usse. | Iei bat-usse. |

*Fu-*

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

*Futurum.*

Io oi, *vel* voiu } *tundam* báte.
Tu ei, *vel* vei }
Iel á, *vel* vá }

Noi om, *vel* vom }
Voi eti, *vel* veti } báte.
Iei or, *vel* vor }

## Modus Imperativus.

*Tempus Praeſens.*

Báte tu, *tunde tu.*
Báta iél, *tundat ille.*

Báteti voi, *tundite vos.*
Báta iei, *tundant illi.*

*Futurum.*

Se bát io, *tundam ego*
Se bát-i tu.
Se bát-a iel.

Se bát-em noi.
Se bát-eti voi.
Se bát-a iei.

## Modus Conjunctivus.

*Tempus praeſens* eſt ſimile Futuro Imperativi.

*Imperfectum.*

Io áſi } *tunderem.*
Tu ái } báte.
Iel ár }

Noi ám }
Voi áti } báte.
Iei ár }

*Praet. Perfectum.*

Se fiu } *ut tutuderim.*
Se fii } batut.
Se fie }

Se fim }
Se fiti } batut.
Se fie }

*Plusquamperfectum.*

Io áſi } *tutudiſsem.*
Tu ái } fì batut, *vel* fì
Iel ár } fost batut,

Noi ám }
Voi áti } fì batut, *vel*
Iei ár } fì fost batut.

*Futuro* Conjunctivus caret.

Mo-

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

## Modus Infinitivus.

*Tempus Praeſens.*

Á bátere, *tundere.*

*Praeteritum.*

Á fi batut, *vel* Á fi fost batut, *tutudiſse.*

*Futurum.*

Á fi batatoriu, *verberaturus.*

*Supinum.*

Batut, *verberatus.*

*Gerundium in* di, *et* dum.

De bátere, *vel* De batut, *verberandi*, vel *ad verberandum.*

*Gerundium in* do.

Batênd, *tundendo.*

*Participii Praeſens.*

Batênd, *vel* Batatoriu, *tundens.*

*Futurum.*

Á fi batatoriu, *verberaturus.*

Sic conjugantur: Fác, *facio.* Pun, *pono*, Cred, *credo.* Cuprind, *comprehendo.* Zic, *dico.* Duc, *duco.* Álleg, *eligo.* Merg, *pergo*, Trec, *tranſeo*, &c.

*Nota* I. Duc, Fác, Zic, formant ſecundam Perſonam Præſentis Imperativi *Dù*, *Fà*, *Zì*. Tertiam ſicut *Bát.*



BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

II. Trec, & Merg, formant: *Tregi*, transi, *Mergi*, pergo.

III. Desinentia in *un*, formant Supinum, mutando *un* in *us*, v. g. Pun, *pono*, Pus, *positus*.

IV. Desinentia in *g* & *und*, item Rád, *rado*. Zic, *dico*. Duc, *duco*, formant Supinum mutando ultimam Consonantem in *s*, v. g. Álleg, *eligo*; Álles, *electus*. Pung, *pungo*; Puns, *punctus*. Duc, dus. Zic, zis. Rád, rás. Tund, *tondeo*, tuns.

V. Verba, quorum Supinum desinit in *s*, formant Præteritum Perfectum Abſolutum, addendo Supino *seiu*, v. g. Pun, pus, pusseiu. Duc, dus, dusseiu, &c.

## IV. CONJUGATIO.

### Modus Indicativus.

#### *Tempus Praeſens.*

| | |
|---|---|
| Io dorm, *ego dormio.* | Noi dorm-im. |
| Tu dorm-i. | Voi dorm-iti. |
| Iel doarm-e. | Iei dorm. |

#### *Praeteritum Imperfectum.*

| | |
|---|---|
| Io dorm-ieám, *dormiebam.* | Noi dorm-ieám, *dormiebamus.* |
| Tu dorm-ieái. | Voi dorm-ieáti. |
| Iel dorm-ieá. | Iei dorm-ieá. |

#### *Praeteritum Perfectum.*

| | |
|---|---|
| Io ám } *dormivi.* | Noi ám } |
| Tu ái } dormit. | Voi áti } dormit. |
| Iel áu } | Iei áu } |

*Prae-*

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

### *Praeteritum Abſolutum.*

| | |
|---|---|
| Io dorm-íi, *dormivi.* | Noi dorm-iram. |
| Tu dorm-iiſi. | Voi dorm-irati. |
| Iel dorm-ì. | Iei dorm-ira. |

### *Plusquamperfectum.*

| | | | |
|---|---|---|---|
| Io ám<br>Tu ái<br>Iel áu | *dormiveram.*<br>fost dormit. | Noi ám<br>Voi áti<br>Iei áu | fost dormit. |

### *Plusquamperfectum Abſolutum.*

| | |
|---|---|
| Io dorm-issem, *dormiveram.* | Noi dorm-issem, *dormiveramus.* |
| Tu dorm-isseſi. | Voi dorm-isseti. |
| Iel dorm-isse. | Iei dorm-isse. |

### *Futurum.*

| | | | |
|---|---|---|---|
| Io oi, *vel* voi<br>Tu ei, *vel* vei<br>Iel á, *vel* vá | *dormiam*<br>dormì. | Noi om, *v.* vom<br>Voi eti, *v.* veti<br>Iei or, *vel* vor | dormì. |

## Modus Imperativus.

### *Tempus Praeſens.*

| | |
|---|---|
| Dormi tu, *dormi tu.* | Dormiti voi, *dormite vos* |
| Doarma iel, *dormiat ille.* | Doarma iei, *dormiant illi.* |

### *Futurum.*

| | |
|---|---|
| Se dorm io, *dormiam ego.* | Se dorm-im noi, *dormiamus nos.* |
| Se dorm-i tu. | Se dorm-iti voi. |
| Se doarm-a iel. | Se doarm-a iei. |

Mo-

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

## Modus Conjunctivus.

*Tempus praeſens* eſt ſimile Futuro Imperativi.

### *Imperfectum.*

Io áſi } *dormirem.*
Tu ái } dormì.
Iel ár }

Noi ám }
Voi áti } dormì.
Iei ár }

### *Praet. Perfectum.*

Se ſiu } *ut dormiverim.*
Se ſii } dormit.
Se ſie }

Se ſim }
Se ſiti } dormit.
Se ſie }

### *Plusquamperfectum.*

Io áſi } *dormiviſsem.*
Tu ái } ſì dormit, *vel* ſì
Iel ár } fost dormit.

Noi ám }
Voi áti } ſi dormit, *vel*
Iei ár } ſi fost dormit.

*Futuro* Conjunctivus caret.

## Modus Infinitivus.

### *Tempus Praeſens.*

Á dormire, *dormire.*

### *Praeteritum.*

Á ſì, *vel* Á ſì fost dormit, *dormiviſse.*

### *Futurum.*

Á ſì dormitoriu, *dormiturus.*

### *Gerundium in* di, *et* dum.

De dormire, *vel* De dormit, *dormiendi*, vel *dormiendum.*



BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

*Gerundium in* do.
Dormind, *dormiendo.*

*Supinum.*
Dormit, *dormitum.*

*Participii Praesens.*
Dormind, *vel* Dormitoriu, *dormiens.*

*Futurum.*
Á fi dormitoriu, *dormiturus.*

Sic conjugantur: Áud, *audio.* Sênti, *ſentio* (cui additur i poſt t, ut diſtinguatur a *Sênt*, ſum) Mint, *mentior.* Moriu, *morior.* Fug, *fugio.* Vin, *venio*, quod format Imperativum in *a*; v. g. Vina tu, *veni tu;* vina iel, &c.

*Nota.* Verba desinentia in *esc* pariter hoc modo conjugantur, tamen dum *primam*, & *ſecundam* perſonam Pluralis Numeri Præſentis Indicativi, nec non Supinum, & Infinitivi Præſens formant, illud *esc* amittunt; e. g. Maresc, *magnifico*, Noi Mar-im, *nos magnificamus*, Voi Mar-iti, *vos magnificatis*, Marit, *magnificatus.* Hæc eadem Verba Imperativi Præſentis ſecundam perſonam formant aſſumendo *e*; v. g. Umillesc, *humilio*, umilléſte tu, &c.

## CAPUT XIII.

### *De Verbis Paſsivis, Reciprocis, et Irregularium ſpeciem praeſeferentibus.*

§. 1.

I. Verba Activa fiunt Paſſiva præponendo eis in Singulari *Me*, *Te*, *Se*, & in Plurali *Ne*, *Ve*, *Se*. v. g. Me ved, *videor*, Te vezi, *videris*, &c.

§. 2.

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

§. 2.

II. Verba Reciproca, ut habeant easdem particulas ante se, Passiva non sunt, sed Neutra; v. g. Me tem, *timeo*. Me mir, *miror*.

§. 3.

III. Sunt quædam Verba, quæ utut in Præsenti Indicativi regulariter desinant in *n*, possunt tamen in prima, & secunda Singulari Præsentis Indicativi, in tribus personis Singularibus Futuri, Imperativi, & in tertia Singulari Præsentis Imperativi *n* mutare in *iu*, ideoque irregularia dici.

Talia sunt: Pun, *pono*. Vin, *venio*. Tiên, *teneo*. Remân, *remaneo* &c.

§. 4.

IV. Verbum Pot, *possum*, in prima persona Singulari Præsentis Indicativi dicitur etiam *Pociu*, de cetero conjugatur sicut Verba secundæ Conjugationis, nisi quod ubique mutet *o* in *u*, præter tres personas singulares, & tertiam pluralem Præsentis Indicativi, & Futuri Imperativi, secundam item & tertiam singularem, & tertiam pluralem Præsentis Imperativi; in quibus solis conservat *o*.



BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

# CAPUT XIV.

## *De Adverbiis.*

§. 1.

Adverbia alia ſunt *Primitiva*, & alia *Derivativa*, quæ nimirum a Nominibus formantur. De illis poſtea; de his nota iſta:

I. Adjectiva masculini, & communis Generis ſi ſolitarie ſumantur, ſunt Adverbia; v. g. Frumòs hom, *pulcher homo*, ſi ſumam Adjectivum ſine Subſtantivo, erit Adverbium, dicamque: Frumòs ſiede, *pulchre ſedet*, & ſic de reliquis.

II. A Subſtantivis prius forma Adjectivum, quod fit addendo Subſtantivis ſyllabam *esc*; tum adde huic ſyllabæ unum *e*, & habebis Adverbium; e. g. Domn, *Dominus*, domnesc, *dominalis*, domnéſte, *dominaliter*, &c.

§. 2.

## Adverbia Primitiva I. Locum indicantia.

*I. Ad Interrogationem* Unde? *ubi?*

Áici, vel Ici, *hic.*
Ácollo, vel colo, *ibi.*
˜Inlauntru, *intus.*
Áfára, *foris.*
Dedesupt, *infra.*
Deasuprá, *ſupra.*
Dinsùs, *ſupra.*
Dingios, *infra.*
Oblu, *e regione.*
˜Inderept, *retro.*
Dupa, *post.*
˜Innáinte, *ante, coram*
Pretuthindene, } *ubique*
Fieſte unde, } *ubicunque.*
Unde fie, *usquam.*
˜Invrun loc, *ullo in loco*
Áirea, *alibi.*
Dinlauntru, *intrinſecus.*
Dináfára, *extrinſecus.*
Priſtèn, *praesto.*
Ácása, *domi.*
Depárte, *procul.*

Áproa-

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

Ápropape, *prope.*
Lânga, *penes.*
De deréptá, *v.* } *ad dex-*
Dea deréptá, } *tram.*

Deaftângá, *ad sinistram.*

*II. Ad Interrogationem* Unde? *quò?*

˜Incoace, *huc.*
Ácolo, *eo.*
Sus, *ſurſum.*
Gios, *deorſum.*
˜Intra, *intro.*
Áfára, *foras.*
Dincollo, *trans.*
Áirea, *aliorſum.*
Necairi, *nuspiam.*

Innáinte, *antrorſum.*
˜Inderept, *retrorſum.*
˜Innápoi, *retro.*
˜Incrucifi, *transverſe.*
˜Imponcifi, *opposite.*
Ácása, *domum.*
˜Incolo, *ultra.*
Deláture, *ad latus.*

*III. Ad Interrogationem* Deunde? *unde?*

Deaici, *hinc.*
Deacolo, *inde.*
Deînlauntru, *ab intra.*
Din áfára, *ab extra.*
Din derept, *a tergo.*
Deaſuprá, *deſuper.*
Dingios, *ab infra.*

Dedepárte, *a procul.*
Denecairi, *nullo ex loco.*
Depretutindene, *undequàque.*
Deâmbláturile, *utroque ex latere.*

*IV. Ad Interrogationem* Ânquatro? *qua?*

Peaicea, *vel* Peici, *hac.*
Állá, *vel* Lá, *illac.*

˜Insus, *ſurſum verſus.*
˜In gios, *deorſum verſus*

*V. Ad Interrogationem* Pânaunde? *quousque?*

Pânaáici, *hucusque.*
Pânaácolo, *cousque.*

Pân lá încetát, *usque ad finem.*

§. 3.

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

§. 3.

## II. Adverbia Tempus significantia.

Ámù, } *modo.*
Ácùm, }
Ápoi, *deinde.*
Ástazi, *hodie.*
˜Indáta, } *illico.*
Minteni, }
Currênd, }
Degrába, } *cito, de re-*
Rapede, } *pente.*
Mâne, *cras.*
Demâneatia, *mane.*
Poimâne, *perendie.*
Ieri, *heri.*
Állálta ieri, *nudius tertius.*
Daunazi, *nuper.*
Odáta, *ſemel.*
Odinioara, *olim.*
Oarequând, *aliquando*
Quâteodata, *interdum.*
Ácarea, *interim.*
Quând, *quando.*
Niciodáta, *nunquam.*
Pururea, } *ſemper.*
Totdeauna, }
Târziu, *tarde.*
Têmpurie, *tempestive.*
˜Intraáceea, *interea.*
Demulteori, *multoties.*
Ádes, *vel* Des, *ſaepe.*
Rár, *raro.*
Áráreori, *raro.*
Máitot deauná, *plerumque.*
Iára, *iterum.*

§. 4.

## III. Adverbia Ordinis.

De nou, *denuo.*
Ântâiu, *primo.*
Deacì, *deinceps.*
Dupaáceéa, *postea.*
Táándá, *tandem.*
Preurma, *postreme.*
˜Inse, *ceterum.*
˜Incâlcit, *confuſe.*

§. 5.

## IV. Adverbia interrogandi.

Decè? }
Pentrucè? } *cur? quare?*
Caci? }
Quum? *quomodo?*
Quât? *quantum?*
Dárápoi? *quid tum?*
Áu?

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

Áu? *an? num?*
Áſiá? *itane?*
Preunde? *qua?*
Quât depárte? *quam procul?*
Pâna quând? *quamdiu*
De quând? *a quo?*
De quâte ori? *quoties?*
Ân? *an?*
Quât de máre? *quam magnum?*
Ce? *quid?*

§. 6.

## V. Adverbia dubitandi.

Doara, *forte.*
Oare? *utrum?*
Dára? *ecquid?*
Quálá, *circiter.*
Máilá, *vel* } *fere.*
Mái, }

§. 7.

## VI. Alia diverſarum Specierum Adverbia.

Numái, *tantum.*
Foarte, *nimis.*
Prea, *valde.*
Nemicá, *nihil.*
Tocmá, *plane.*
˜Indár, *gratis.*
Bine, *bene.*
Ábea, *vix.*
Lesne, *facile.*
Ánevoe, *difficulter.*
Quá, *quasi.*
Qua, *quod.*
Que, *quia.*
Prequum, *quemadmodum.*
Iea, *ita, omnino.*
Oare quum, *aliquomodo.*
Âncái, *ſaltem.*
˜Anque, *adhuc.*
Macár, *ſaltem.*
Macárſi, *quamquam.*
Deſì, *etsi.*
Mácárque, *quamvis.*
Tat, } *tamen.*
Tatuſi, }
Tám, }
Máiáles, *praeſertim.*
Máivîrtos, *potius.*
Máibine, *melius.*
Vezibine, *utique.*
Ámintrilea, *aliter.*
Ádeverát, *ſane.*
Cu buna sáma, *revera.*
De buna sáma, *pro certo.*
Áſiá dára, *ergo.*
Ci, *atqui*, &c.

C A.

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

## CAPUT XV.

### *De Præpositionibus.*

§. 1.

Præpositiones aliæ regunt Dativum, aliæ Accuſativum, Ablativum aliæ.

§. 2.

*I. Præpositiones, quae regunt Dativum, ſunt:*

Ásuprá, *contra.*
Deasuprá, *ſupra.*
Dedesupt, *infra.*
˜Incoantra, *contra.*
˜Ináintea, *ante.*
˜Inlauntru, *intra.*
˜Inderept, *post.*

*Nota.* Hæ Præpositiones dum cum Pronominibus perſonalibus conſtruuntur, volunt habere poſt ſe loco Dativi Nominativum fæmineum Poſſeſſivorum; e. g. Áſuprá, Mea, Taá, Saá, Noastra, Voastra, *contra me, te, ſe, nos, vos.* Quamvis bene dicatur etiam *Asuprá lui, lor*, contra illum, illos.

§. 3.

*II. Praepositiones regentes Accuſativum ſunt:*

Lá, *ad, apud.*
Lânga, *penes.*
Dupa, *post.*
˜Intra, *intra.*
Quâtra, *verſus.*
Subt, *ſubter, ſub.*
Pre, *ſupra, ſuper.*
Spre, *ad, in.*

§. 4.

*III. Praepositiones regentes Ablativum:*

Delá, *ab.*
De, *de.*
Cu, *cum.*
Din, *ex.*
˜In, *in.*

*Nota.*

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

*Nota.* Sequentes volunt poſt ſe habere Præpositionem *De.*

Áfára, *extra.*
Depárte, *procul.*
Áproape, *prope.*

Dincolo, *trans.*
Far, *sine.*

e. g.

Toti s'au nascut în peccát áfára de Christos, *Omnes nati ſunt in peccato extra Chriſtum.*

*Nota.* Omnes Accuſativi, & Ablativi amittunt Particulas *Pre*, & *Delá*, quando eos præcedit Præpositio aliqua in Conſtructione.

## CAPUT XVI.

### *De Conjunctionibus.*

#### §. 1.

Conjunctiones, ut ſcitur, inſerviunt ad conjungendas Orationis Partes. Sunt autem ſequentes.

Shi, *et.*
˜Anqueſi, *etiam.*
Nici, *nec, neque.*
Shiſi, *et, etiam.*
Qua, *quod.*
Que, *quia.*
Quá, *velut.*
Quáſi, *quasi, sicut.*
Fiindqua, *quoniam.*
Se, *ut.*
De, *si.*
Denù, *nisi*, vel *sinon.*
Álmintrillea, *alias.*
Ádeque, *adeoque*, vel *ſcilicet.*

Decè, *quare.*
Pentrucè, *quamobrem,*
Deaceea, *ideo, igitur.*
Pentruáceea, *propterea.*
Iár, *ſed.*
Ci, *atqui.*
De quumvá, *si quomodo.*
Prequum dára, *sicut ergo.*
Deaque, *quodsi*, v. *si.*
Áltadáta, *alias.*
Faranumái, *nisi tantum.*

Nu-

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

Numái, *tantum.*
Áſiá dára, *itaque.*
Dreptácéia, *proinde.*
Cu quât mái márę, *quanto major.*
Cu átat mái táre, *tanto fortior.*
De quumvá, *caſu quo.*
Quât nu, *quin.*
Sáu, *aut* vel *ſeu.*
Shiiár, *item.*
˜Ime, *imo.*

Reliqua vide in Adverbiis.

## CAPUT XVII.

### *De Interjectionibus.*

§. 1.

Interjectiones, quibus animi motus, & paſſiones exprimuntur, ſunt iſtæ:

Ode! *o ſi*, vel *utinam!*
Áhá! *ah!*
Vái! *vae!*
Oh! *oh!*
Oh vái! *proh dolor!*
O dáta cu ânima! *macte animo!*
Cárate! *apage!*
Mai! *heus tu!*

PARS

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

# PARS III.

## DE SYNTAXI.

### CAPUT I.

### *De Syntaxi Articulorum.*

§. 1.

Ut ea, quæ *Parte II. Cap. I. II. & III.* dicta fuere de ordine, quem Articuli tenent in Conſtructione cum Nominibus, miſſa faciam de Syntaxi eorundem Articulorum ſequentia ſunt obſervanda:

I. Articulo indefinito Daco-Romani utimur:

*Primo* in omnibus iis circumſtantiis, in quibus adhibent Itali Articulum indefinitum *Uno*, Hungari *Egy*, Germani Ein, e. g. Dami o cárte, *da mihi aliquem librum.* Ám vezut un Domn máre, *vidi aliquem magnum Dominum*, &c.

*Secundo.* Quando aliquem aut valde extollimus, aut valde deprimimus; *verbo* quando plus ſignificamus, quam dicimus; e. g. Áu murit un Cesár, ſi tu nuvei muri? *Mortuus eſt unus Caeſar, et tu non morieris?* Un várvár se zica áceastaá unui Román! *Barbarus, ut dicat hoc Romano!*

§. 2.

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

§. 2.

II. Articulo definito, quo nempe res determinamus, utimur in iis circumſtantiis, in quibus utuntur Itali Articulo *Il*, Hungari *A'* vel *az*, Germani Der, e. g. Omul e moritoriu, *homo eſt mortalis*. Táta'l bun pláce pe fii, *pater bonus amat filios*.

§. 3.

III. Quando volumus proferre aliquid omnino indeterminatum, adhibemus Nomina ſine ullo Articulo; e. g. Tipa lemn, nu piétra, *projice lignum, non petram*.

Reliqua de Articulo vide *Part. II. Cap. I. II. & III.*

## CAPUT II.

### *De Syntaxi Nominum, et Pronominum.*

§. 1.

Plura Nomina Daco-Romana in eadem Conſtructione poſita ſic conſtruuntur invicem, ut apud Latinos; ideo de his regulas ſpeciales tradere, opus non eſt.

§. 2.

Neque etiam neceſſarium eſt docere, qui conſtruantur cum Adjectivis, aut Pronominibus, quum etiam de his egerimus *Part. II. Cap. II. & III.* Sed ea ſolum commemoranda ſunt, in quibus a Latinis differunt, aut hucusque dicta non fuere. Sit itaque Regula:

I. Ab-

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

I. Ablativus inſtrumenti, qui a Latinis absque ulla Præpoſitione, a Daco-Romanis adhibetur cum Præpoſitione *cu*, e. g. Punge cu cutitul, *punge cultro*. Táie cu ſecurea, *ſcinde ſecuri*.

II. *Pre* Accuſativi rebus inanimatis apponere non eſt opus; e. g. Du párul deaici, *asporta palum hinc*.

III. Rebus animatis ſolet apponi *Pre*, ut diſtinguatur agens a patiente; e. g. Léul áu învins pre urs, *Leo vicit urſum*.

*Nota.* Dixi *Pre urs*, & non *Pre ursul*, quia non determinavi, quem urſum: quod tum fieret, ſi Adjectivum, vel aliud aliquid rem determinans aut expreſſe adderetur, aut ſaltem ſubintelligeretur; e. g. Leul áu învins pre ursul cel máre, *vel* pre ursul domnului, *Leo vicit urſum illum magnum*, vel *urſum domini*.

IV. Si Subſtantivum, quod in una Conſtructione expreſſum fuit, in altera ejusdem diſcurſus recurrat, ne ſæpius repetatur, omittitur, atque ejus loco ponitur ſolus Articulus, definitus quidem, ſi Subſtantivum omiſſum fuit masculinum; ſecus indefinitus. Clarius: loco Masculini ponitur *L*, & loco Fæminei Subſtantivi *O*, de quorum collocatione in Conſtructione hæc nota:

1) Si adeſt in Conſtructione Verbum auxiliare, illi præponuntur immediate; e. g. Dátutiáu cutitul? *deditne tibi cultrum?* Mi láu dát, *dedit*, vel potius: *mihi illum dedit*. Dátutiáu peana-á? Mi o áu dát, *mihi dedit illam*.

2) Si

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

2) Si non adeſt auxiliare, ſed adſunt Dativi Pronominum perſonalium ſive contracti, ut mi, ti, ſi; ni, vi, ſi, ſive non contracti, ut mie, tie, ſie; noao, voao, ſie, ponuntur immediate poſt hos Dativos; e. g. Dati cutitul? *datne tibi cultrum?* Dati peanaá? *datne tibi pennam?* Mi'l da, *mihi illum dat.* Mi o da, *mihi illam dat*, quod latine dicerem: *dat.*

3) Si nec auxiliare, nec Dativi Perſonalium adſunt, ponuntur illico poſt verbum finitum; e. g. Dá oi cutitul lui Petru? Dal. *Dabone cultrum Petro? Da illum.*

*Nota.* Loco *Dal* poteſt dici etiam *Dal lui*, da illum illi, videlicet masculo: nam ſi fœmina foret, deberet dici: *Dal iei*, da illum illi.

*Nota* 2. *Da il*, da ei illum, quamvis de ſolis fœmineis dici deberet, tamen dicitur comuniter etiam de masculinis; e. g. Dá oi lui Petru, *vel* Dá oi Ánna-ei cutitul? *respondeo:* Da il, &c.

4) Nomina propria Virorum, item vox *Zeu*, ſi poſt illa ſequatur Adjectivum, vel Poſſeſſivum aliquod, accipiunt Articulum definitum ſicut alia Subſtantiva, in omnibus caſibus; ſecus tantum in Genitivo, & Dativo volunt ante ſe illum haberc; e. g. Zeul meu, *Deus meus.* Á Zeului meu, *Dei mei* &c. Á lui Zeu, *Dei.* Lui Zeu, *Deo.*

5) Numeri ab unitate incipiendo usque ad vicesimum exclusive volunt habere poſt ſe Nominativum Pluralem; (ſi unitatem excipias, in qua, nec non in binario, & ter-

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

ternario, etiam in Genere concordant) a vicesimo vero usque in infinitum desiderant poſt ſe habere Ablativum cum Præpoſitione *De;* e. g. Un hom, *unus homo.* O muiére, *una mulier.* Doi Barbáti, *duo viri.* Doao femei, *duae ſaeminae.* Trei táuri, *tres tauri.* Trei junince, *tres juvencae.* Pátru juninci, *quatuor juvenci.* Zéce cerbi, *decem cervi.* Noao spre zéce peſti, *novemdecim piſces.* Doao zeci de corbi, *viginti corvi.* Doao zeci ſi un de vulturi, *viginti et unus vultures.* Trei zeci de pásseri, *triginta paſseres*, &c.

6) Accuſativi Pronominum perſonalium *Io, Tu,* ſolent adhiberi in Conſtructione contracti, Pronominis *Iel* absque contractione; omnes autem absque particula *Pre,* ſi ſemel tantum ponantur; e. g. Me judeca reu, *me judicat malum*, vel *reum.* Te, êl, ne, ve, êi vede cu ochi rei, *Te, illum, nos, vos, illos aspicit*, vel *videt malis oculis.*

Quando tamen iidem Accuſativi bis ponuntur, ultimo poſiti loco nec contrahuntur, & etiam particulam *Pre* conſervant; e. g. Te judeca pre thine reu, *Te judicat reum*, vel *malum*, &c.

Reliqua, quæ ad Syntaxim Nominum, & Pronominum ſpectant, nec hic recenſita ſunt, aut pergunt ſicut apud Latinos, aut dicta fuere in 2. hujus opellæ parte.

C A-

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

## CAPUT III.

### *De Syntaxi Verborum.*

§. 1.

Quod Syntaxim Verborum Daco-Romanorum adtinet, ea ferme coincidit cum Syntaxi Verborum Latinorum. Hoc tamen non obſtante eſto Regula:

I. Omnia Verba volunt habere Nominativum expreſſum, aut tacitum; e. g. Io ám cântát láuda lui Zeu, *ego cecini laudem Deo.*

II. Omnia Verba Activa regunt Accuſativum; e. g. Cáuta cártea, *quaere librum.* Tiêne luminaá, *tene lumen.*

III. Verba, quæ in latina Lingua Dativum regunt, eundem etiam in Daco-Romana habere volunt; e. g. Dami ápa, ſe béu, *da mihi aquam, ut bibam.*

IV. Quæ Verba apud Latinos Genitivum regunt, apud Daco-Romanos regunt Ablativum cum Præpoſitione *De;* e. g. Ádati á minte de mine, *memineris mei.* Nuti uitá de mine, *non obliviscaris mei.*

*Nota.* Hæc Regula etiam Adjectivis, regentibus Genitivum apud Latinos, convenit; nam et illa apud nos regunt Ablativum cum Præpoſitione *De;* e. g. Plin de reutáte, *plenus reitatis*, vel *malitiae.* Poſthitoriu de láuda, *cupidus laudis.*

V. Verba

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

V. Verba auferendi præter Accuſativum regunt Ablativum cum Præpoſitione *Delá*, ab, e. g. Depárta delá mine luminaá, *remove a me lumen.*

VI. Quæ internam ablationem ſignificant, regunt Ablativum cum Præpoſitione *din*, e vel ex; e. g. Scoatel din cása, *excute illum e domo.*

VII. Quæ timorem, gaudium, admirationemve ſignificant, regunt Ablativum cum Præpoſitione *de*, & Accuſativum Perſonæ, quacum concordant; e. g. Me tem de iel, *timeo illum.* Bucurate de fii tai, *gaude de filiis tuis.* Me mir de thine, *miror te.*

VIII. Verba regentia Accuſativum, vel Dativum Perſonæ, ad majorem expreſſionem ſubinde utrumque duplicant, ita tamen, ut primum contrahant, ſecundum vero absque ulla contractione ponant, & quidem Accuſativum cum particula *pre*, quæ, dum contracte ponitur Accuſativus (uti jam diximus Cap. præcedenti) omitti ſolet; e. g. Te láud pre thine, *laudo te.* Se láuda pre sine, *laudat ſe.* Mi áu dát mie pâne, *dedit mihi panem.*

IX. Verba, quæ in Lingua Latina Infinitivum poſtulant, eundem poſtulant etiam in Daco-Romana; v. g. ˜Invátiel á vorbì, *doce eum verba facere.* Me ám urît á scriere, *nauseavi ſcribere.*



BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

*Nota.* Diximus jam in Parte 2. dum de Infinitivo primæ Conjugationis ageremus, quod ultima Syllaba *re* Præſentis Infinitivi in loquendo non pronuncietur. Hujus admonitionis cave obliviscaris.

X. Verba, quæ motum, aut quietem in loco ſignificant, ſic conſtruuntur: Ad interrogationem *unde?* quo? regunt Accuſativum cum Præpoſitione *lá*, ad; e. g. Se áu dus lá Romá, *Romam ivit.* Purcéde lá Itáliá, *procedit*, vel *proficiſcitur in Italiam.*

Ad interrogationem *unde?* ubi? Ablativum cum Præpoſitione *în*, in; e. g. Ám ſost în Romá, *fui Romae.* Shéde in Bucureſti, *ſedet Bucureſtini.*

Ad interrogationem *deunde?* unde? regunt Ablativum cum Præpoſitione *din*, ex, ſi internum quid volueris exprimere, ſecus cum Præpoſitione *delá*, a, *vel* ab; Ám venit din Iáſi, *veni Jasio.* Áu fugit delá Romá, *fugit Româ.*

Excipe vocem *Cása*, domus, quæ cum iisdem verbis ſic conſtruitur:

Ad interrogationem *unde?* quo? vel ubi? ſi volumus ſignificare, quod ſit intus in domo, aut quod in eam intro pergat, *în cása*, in domo, *vel* in domum; ſecus dicimus: *á cása*, domi, *vel* domum.

Ad interrogationem *deunde?* unde? pariter dicimus: *De á cása*, domo; & *din cása*, e domo.

XI. Quando interrogamus aliquid, in Conſtructione Verbum auxiliare poſtponimus prin-

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

principali; e. g. Facut áu? *fecitne?* Duce sevá? *ibitne?* Fost áu facut? *feceratne?* vel Facut áu fost? *idem.*

XII. Verba denotantia tempus ad interrogationem *quând?* quando? regunt Accuſativum cum Articulo definito, ſi tempus, quod exprimi debet, ſit indeterminatum; e. g. Quând ái puté venì lá noi? *quando poſſes venire ad nos?* Quând ái trecut prin Iáſi? *quando transivisti per Jaſsium?* Respondeo: Zioaá, nopteá, demineatiá, séraá, váraá, primaváraá, toamnaá, iérnaá, Dominecaá, Luniá, &c. *De die, nocte, mane, vesperi, de aestate, vere, autumno, hyeme, die Dominico, Lunae* &c.

Si autem determinatum, nomina dierum ponuntur ad Accuſativum absque ullo Articulo & Præpoſitione; e. g. Quând se ájuna in septemâna? *Quando jejunatur in hebdomada?* Respondeo: Mercuri, ſi Vineri, *Die Mercurii, et Veneris.*

Nomina partium anni cum Præpoſitione *lá*, ad, ſi tempus ſit futurum; cum Pronomine *ásta*, iſta, (quod iisdem nominibus præponitur) ſi præteritum; e. g. Me voiu duce lá vára, *ibo futura aestate.* Ám fost áſta toamna, *fui praeterito autumno.*

Ad interrogationem *quât?* quamdiu, quantum? respondendum per Ablativum cum Præpoſitione *în*, vel ſine illa, ſemper tamen absque ullo Articulo; e. g. Quât ái ſezut in Romaá? *Quamdiu ſedisti Romae?* In cinci ánni, *vel* cinci ánni,. *quinque annis.*



BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

Cætera ad Syntaxim Verborum pertinentia poteris addiſcere ex usu, & natura Syntaxeos Latinæ.

## CAPUT IV.

### *De Syntaxi Adverbiorum, Præpositionum, Conjunctionum, et Interjectionum.*

§. 1.

Conſtructio harum partium Orationis apprime convenit cum Conſtructione latina earundem. Idcirco ſpeciales de illa regulas tradere, haud neceſſe eſt. Notandum nihilo tamen minus, quod Subſtantiva, dum Præpoſitio aliqua eis adjungitur, ſoleant præponi Adjectivis quibuscunque; e. g. Se áu sculát incoantrá barbátului meu, *inſurrexit contra meum maritum.* Áu venit delá ~Imperátul Turcesc lá ~Imperátul noſtr á Romanilor un Trimis. *Venit ab Imperatore Turcico ad Imperatorem nostrum Romanorum aliquis Legatus.*



BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

# APPENDIX

## *De Prosodia.*

§. 1.

*Partis primae Capite tertio* ſpoponderam, me poſt Syntaxim de Prosodia ſeparatim acturum, non quidem, ut Valachicam Poësim doceam, ad eam enim docendam integro libro opus eſſet, ſed ut Regulas aliquas de quantitatibus Syllabarum figam, quibus Lector hac etiam in parte juvari poſſit; eæ igitur ſequentes ſunto:

I. Vocales ante duas Conſonantes poſitæ longæ ſunt, ut apud Latinos; e. g. *Dinte*, dens; *lindina*, lens, dis; *sárcina*, ſarcina &c.

II. Vocales *á*, *é*, *â*, *ê*, *î*, item Diphthongi *áá*, *áu*, *ee*, & *oa*, ſemper longæ ſunt quidem, ſed in loquendo ea prolongatur, quæ poſterior eſt in voce; v. g. in *Sânatáte*, ſanitas, protrahitur *tá*; in *Aſezemênt*, ordinatio, conventio, protrahitur *mênt*, &c.

III. Vocales *a*, *e*, & *i* in fine vocum, item poſt aliquam longam poſitæ breves ſunt; v. g. *Bárba*, barba. *Sânge*, ſanguis. *Mâni*, manus.

Idem dicendum de iis, ſi ſint poſitæ ante Articulum definitum; ut: *Bárbaá*, *Sângele*, *Mânile*, *Cânilor*, &c.

Sed *a* in prima Conjugatione, *e* in ſecunda, *i* in quarta ante *m* poſitæ prolongant ultimam; ut: *laudam*, *vedem*, *áuzim*, &c.

Voca-

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

Vocales *e*, & *i* in ſecunda, & quarta Conjugatione poſitæ ante *zi*, *ti*, non absimiliter prolongant Syllabam; ut: *Vezi*, *âuziti*, &c.

Poſitum vero *e* ante *i*, ſi Diphthongum *ei* non efficiat, item *i* ante *e*, prolongant penultimam; ut: *Vei fáce*, facies; *omenie*, humanitas; *semetie*, ſuperbia &c. Sed tunc *t* ante *e* debet notari acuto.

IV. Vocalis *o* poſita ante Conſonantem *r*, ſi hanc excipiat Diphthongus *iu*, ſemper eſt longa; ut: *Urmatoriu*, ſucceſſor; *stapânitoriu*, regnator, &c.

Secus variat, de qua plura te uſus docebit.

V. Vocalis *u*, quæ facta eſt ex *o* latino, ſemper eſt longa; ut: *Lungà*, longa; *frunte*, frons; *buna*, bona, &c.

VI. Voces, quæ formantur a Supinis Verborum, quæ ſemper exeunt in *s*, vel in *t*, ultimam Supinorum ſemper prolongant; v. g. *Cules*, collectus; *culésa*, collecta. *Dus*, ductus; *dusa*, ducta. *Laudát*, laudatus; *laudáta*, laudata. *Umilit*, humiliatus; *umilita*, humiliata. *Perdut*, perditus; *perduta*, perdita. *Auzit*, auditus; *áuzíta*, audita.

VII. Reliqua vide Partis primæ Capite ſecundo, ubi de Diphthongis.

## VOCÁ-

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

# VOCÁVULÁRIU
## ROMÃNESC, SHI LATHINESC.

# VOCABULARIUM
## DACO-ROMANUM,
## ET
## LATINUM.

### I. Despre Zeu, Spiriti (Duchuri), ſi céle, ce se cuvin lor.

### *De Deo, Spiritibus, & eis, quæ illis conveniunt.*

Zeu, *Deus.*
Táta'l, Fiiul, Duchul sânt, *Pater, Filius, Spiritus ſanctus.*
Sântaá Troitia, *Sancta Trinitas.*
Facatoriu, *Factor, Creator.*
Faptura, *factura, creatura.*
Mântuitoriu, *Salvator.*
Mântuire, *ſalus.*
Rescumparatoriu, *Redemtor.*
Mangaitoriu, *Conſolator.*
Nascatoare de Zeu, *Deipara.*
Sânt, *Sanctus.*
Viátiaá ce vá se fie, *vita futura.*
Ráiu, *Paradiſus.*
Imperatieá ceriuriloř, *regnum cœlorum.*

Dia-

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

Diávol, *diabolus.*
Drác, *daemon, draco.*
Naluca, *ſpectrum.*
Fardezeu, *atheus.*
Idol, *idolum.*
Idolátra, *idololatra.*
Hipocrita, *hypocrita.*
Ierethic, *haereticus.*
Blastamatoriu, *blaſphemator.*
Façiárnic, *hypocrita.*
Basérica, *Basilica, Ecclesia.*
Têmpla, *templum.*
Ádunáre, *congregatio.*
Sherbire de Zeu, *cultus divinus.*
Cucérnecie, *religio.*
Evlávie, *devotio.*
Conciune, *concio.*
Rugaciune, *rogatio, oratio.*
Credintia, *fides.*
Dogmaá credintiei, *articulus fidei.*
Pénitentia, parére rea, *poenitentia.*
˜Infrângere, *contritio.*
Botez, *baptismus.*
Cumenecatura, *communio.*
Icoana, *icon.*
Áltár, *altare.*
˜Inviiáre, *reſurrectio.*

## II. Despre Lume, ſi despre Elementuri.

### *De Mundo, & de Elementis.*

Lume, *mundus.*
Ceriu, *c elum.*
Pláneta, *planeta.*
Cometa, *cometa.*
Luna noao, *noviluniium.*
Eclips, *ecclypsis.*
Curcubeu, *iris.*
Stélle, *stellae.*
Foc, *ignis.*
Áér, *aër.*
Tiérra, *terra.*
Cutramurul pamêntului, *terrae motus.*
Volbura, *turbo.*
Vênt, *ventus.*
Eur, *Eurus.*
Áustr, *Auster.*
Boare, *Boreas.*
Zefir, *Zephyrus.*
Nor, *nubes.*
Ploae, *pluvia.*
Roao, *ros.*
Bura, *pruina.*
Naduſiála, *aestus.*
Caldura, *calor.*
Stiria, *stiria.*
Negura, *nebula,*
Fulger, *fulgur.*
Tunet, *tonitru.*
Traznet, *fulmen.*
Ceaça, *caligo.*

III.

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

## III. Despre Pamânt.

### *De Terra.*

Deál, *collis.*
Válle, *vallis.*
Shes, *planities.*
Ádânc, *abyſsus*, vel *aduncus.*
Áfund, *abyſsus*, vel *profundus.*
Profund, *profunditas*, vel *profundus.*
Lunca, *vel* Rât, *pratum.*
Paſiune, *pascuum.*
Deſiert, *deſertum.*
Rîpa, *ripa.*
Mormênt, *monumentum, ſepulcrum.*
Sélba, padure, *silva.*
Tufa, *dumetum.*
Árina, *arena.*
Pulbere, *pulvis.*
Lut, *lutum.*
Máre, *mare* v. *magnus.*
Rîu, *rivus.*
Parau, *rivulus.*
Fântâna, *fons.*
Putiu, *puteus.*
Munte, *mons.*
Punte, *pons.*

## IV. Despre Têmp.

### *De Tempore.*

Ánn, *annus.*
Luna, *mensis.*
Septamâna, *ſeptimana*
Zì, *dies.*
Noapte, *nox.*
Zioara, *aurora.*
Meaza zì, *meridies.*
Meaza noapte, *media nox.*
Séra, *vesper.*
Ástazi, *hodie.*
Mâne, *cras, mane.*
Poimâne, *perendie.*
Ieri, *heri.*
Álláltaieri, *nudius tertius.*
Dupaámeazi, *pomeridies.*
Dupa cina, *post caenam.*
Dupa prânz, *post prandium.*

## V.

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

# V. Despre om, ſi despre partile omului.

## *De Homine, & de partibus Hominis.*

Trup, *corpus.*
Pélle, *cutis, pellis.*
Cáp, *caput.*
Peri, *pili.*
Créſtet, *vertex.*
Ceafa, *occiput.*
Capaçina, *cranium.*
Crier, *cerebrum.*
Frunte, *frons.*
Vult, obráz, fáçie, *vultus, facies.*
Ochiu, *oculus.*
Luminaá ochiului, *pupilla.*
Sprângéne, *ſupercilia.*
Géne, *cilia.*
Têmple, *tempora.*
Lácrima, *lacryma.*
Nás, *naſus.*
Nari, *nares.*
Buca, *bucca.*
Uréche, *auricula.*
Gura, *os, oris.*
Limba, *lingua.*
Dinte, *dens.*
Masea, *maxilla.*
Bárba, *barba.*
Musteaçe, *mistax.*
Grumáz, *collum.*
Cerbice, *cervix.*
Falci, *fauces.*
Umer, *humerus.*
Spáte, *v.* dos, *dorſum.*
Spináre, *ſpina dorsi.*
Bráç, *brachium.*
Cot, *cubitus.*
Pumn, *pugnus.*
Mâna, *manus.*
Déget, *digitus.*
Unghie, *unguis.*
Pept, *pectus.*
Sîn, *sinus.*
Çiça, *mamma.*
Pântece, *venter.*
Buric, *umbilicus.*
Láture, *latus, teris.*
Coasta, *costa.*
Buci, *nates.*
Coapsa, *femur.*
Genunche, *genu.*
Floier, *tibia.*
Os, *os, oſsis.*
Picior, *pes.*
Tálpa, *planta.*
Máçe, *viſcera.*
Ânima, *cor.*
Plumâna, *pulmo.*
Ficát, *jecur.*
Venin, *venenum, bilis.*
Splina, *ſplen.*
Renunchiu, *renunculus*
Sânge, *ſanguis.*
Vine, *venae.*
Stomác, *stomachus.*
Beſica, *vesica.*
Scopit, *sputum.*

Bál-

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

Bála, *ſaliva.*
Muc, *mucus.*
Medua, *medulla.*
Tusse, *tuſsis.*
Sudoare, *ſudor.*
Áuzit, *auditus.*
Vezut, *viſus.*
Mirosit, *odoratus.*
Gust, *gustus.*
Pipait, *tactus, palpatio*
Suflet, *anima.*
Intiellégere, *intellectus*
Voie, *voluntas.*
Precépere, *ratio.*
Judecáta, *judicium.*
Áducere á minte, *memoria.*
Cuget, *cogitatio.*

## VI. Despre scaderile omului.

### *De defectibus hominis.*

Schiop, *claudus.*
Ciungarit, *mutilus.*
Orb, *coecus.*
Ceùr, *strabo.*
Gârbov, *giboſus.*
Gângáv, *balbus.*
Bállámut, *balbus.*
Surd, *ſurdus.*
Pleſiug, *calvus.*
Lunátec, *lunaticus.*
Nebun, *ſtultus.*

## VII. De Veſtminte.

### *De Veſtimentis.*

Capeneág, *pallium.*
Háina, *habitus.*
Háine de serbatori, *habitus ferialis.*
Háine de toate zilele, *habitus quotidianus.*
Dulmána, *tunica.*
Mâneca, *manica.*
Cingatoare, *cingulus.*
Bumb, *nodus.*
Cioareci, *galigae.*
Calçuni, *cālcei.*
Peptáriu, *pectorale.*
Sugmán, *bracca.*
Mintée, *clamis.*
Guller, *collare.*
Caméſia, *indusium.*
Izméne, *femoralia.*
Nafráma, *strophium.*
Manuſia, *chirotheca.*
Sábie, *gladius.*
Ânel, *anulus.*
Pepthine, *pecten.*

Bum-

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

Bumbuſca, *ſpinter.*
Cerceii, *inaures.*
Degetáriu, *digitale.*
Palarie, *petaſus.*

## VIII. De céle de lipse in cása.

### *De neceſſariis in domo.*

Mása, *menſa.*
Ármáriu, *armarium.*
Scáun, *ſedes, ſcamnum.*
Pát, *lectum.*
Plápana, *culcitra.*
Perina, *pulvinar.*
Lepedeu, *linteamen.*
Urceor, *urceolus.*
Gláje, *vitrum.*
Bute, *dolium.*
Secure, *ſecuris.*
Sfréder, *terebrum.*
Sápa, *ligo.*
Ác, *acus.*
Áçie, *filum.*
Foarfeci, *forfices.*
Calamáriu, *atramentarium.*
Cerneala, } *atramen-*
Negreala, } *tum.*
Pannura, *pannus.*
Pênsa, *tela, penſum.*
Cânepa, *canabis.*
Iin, *linum.*
Láda, *ciſta.*
Farina, *farina.*
Lárd, *lardum.*
Cáſiu, *caſeus.*
Áçet, *acetum.*
Olei, *oleum.*
Cándela, *candela, lucerna.*
Lúmina, *lumen.*
Cándelábr, *candelabrum.*
Mucáriu, *emunctorium.*
Cuptoriu, *fornax.*
Foc, *ignis.*
Cenuſie, *cinis.*
Frigáre, *veru.*
Tegáie, *ſartago.*
Caldáre, *ahenum.*
Pariéte, *paries.*
Uſia, *janua.*
Poarta, *porta.*
Çiçina, *cardo.*
Prág, *limen.*
Clopotiel, *tintinabulum.*
Horn, *caminus.*
Grinda, *trabs.*
Ferésta, *fenestra.*
Carbune, *carbo.*
Teciune, *titio.*
Flácara, *flamma.*
Scântéia, *ſcintilla.*
Fum, *fumus.*
Funingine, *fuligo.*
Spuza, *favilla.*
Crémene, *ſilex.*

Iásca,

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

Iásca, *fomes,*
Ámnár, *chalybs.*
Matura, *ſcopae.*
Miére, *mel.*
Bâta, *baculus.*
Báston, *idem.*
Maciuca, *clava.*
Punga, *marsupium.*
Bánni, *denarii.*

## IX. De céle ce se áfla in Grájd.

### *De iis, quæ reperiuntur in ſtabulo.*

Ármasáriu, *equus admiſsarius.*
Iápa, *equa.*
Cáál álb, *equus albus.*
Cáál negru, *equus niger.*
Cáál roſiu, *equus rufus.*
Orz, *hordeum.*
Fên, *faenum.*
Iárba, *herba.*
Páie, *ſtramina.*
Ciur, *cribrum.*
Bici, *flagrum.*
Pinteni, *calcaria.*
Capestru, *capistrum.*
Frên, *fraenum.*
Chám, *chamus.*
Shea, *ephipium.*
Cinga, *lorum cinctorium.*
Pochila, *postillena.*
Scari, *ſtapes.*
Gunoi, *fimus.*
Ásin, *asinus.*
Mánz, *hinnulus.*

## X. De Legumi.

### *De leguminibus, & oleribus.*

Gradina, *hortus.*
Floare, *flos.*
Ámaránt, *amarantus.*
Scanteutia, *cariophilum*
Ruja, *roſa.*
Vioara, *viola.*
Tulpa, *tulipa.*
Crin, Lileie, } *lilium.*
Maierán, *majaranus.*
Floarea soarelui, *heliotropium.*
Rosmarin, *rosmarinus*
Minta, *menta.*
Curcubeta, *cucurbita.*
Cépa, *caepa.*
Svekla, *pastinaca.*
Hemeiu, *humulus.*

XI.

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

## XI. De Árburi, ſi de Poame.

## *De arboribus, & de fructibus.*

Radacina, *radix.*
Trunc, *truncus.*
Rám, *ramus.*
Trupina, *ſurculus.*
Frunze, *frondes.*
Foaie, *folium.*
Coaje, *cortex.*
Pom, *pomum.*
Péra, *pirum.*
Pruna, *prunum.*
Pérseca, *persicum.*
Nuca, *nux.*
Nuci, *nuces.*
Álluna, *avellana.*
Mándule, *amygdala.*
Ceréſie, *ceraſa.*
Mure, *mora.*
Gastâna, *caſtanea.*
Ciuperca, *fungus.*
Buréte, *boletus.*
Pom, *pomus.*
Mar, *malus* v. *malum.*
Per, *pirus.*
Nuc, *nux.*
Árin, *alnus.*
Frásin, *fraxinus.*
Teiu, *tilia.*
Soc, *ſambucus.*
Vitia, *vitis.*
Állun, *corylus.*

## XII. Despre Pásseri, Vite, Fére.

## *De avibus, animalibus domeſticis, & feris.*

Camila, *camelus.*
Oae, *ovis.*
Áriéte, *aries.*
Tiáp, *hircus.*
Mâtia, *cattus.*
Shoarece, *mus, ſorex.*
Leu, *leo.*
Unicorn, *unicornis.*
Tigrida, *tigris.*
Lup, *lupus.*
Vulpe, *vulpes.*
Kokos, gáll, *gallus.*
Paun, *pavo.*
Pássere, *paſser.*
Turd, *turdus.*
Potârniche, *perdix.*
Gráur, *ſturnus.*
Prepelitia, *coturnix.*
Vulture, *vultur.*
Grue, *grus.*
Corb, *corvus.*
Cioara, *cornix.*

## XIII.

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

## XIII. De Vietiuitorii ne taiáti.

### *De animalibus insectis.*

Shérpe, *serpens.*
Vipera, *vipera.*
Shopârla, *lacerta.*
Formica, *formica.*
Vérme, *vermis.*
Lindina, *lens*, *lendis.*
Peduchie, *pediculus.*
Purece, *pulex.*
Páinjen, *aranea.*
Álbina, *apis.*
Greuruſi, *grilli.*
Musca, *muſca.*
Trántor, *ſcarabeus.*

## XIV. De Metálluri.

### *De Metallis.*

Báie, *fodina*, *bajae.*
Áur, *aurum.*
Árgint, *argentum.*
Árgint viu, *argentum vivum.*
Cusutoriu, *stannum.*
Cioae, *materia, e qua fiunt campanae.*
Ferr, *ferrum.*
Áráma, *aes.*
Rugina, *rubigo.*
Diámánt, *adamas.*
Rubin, *rubinus.*
Smarágd, *ſmaragdus.*
Crisolit, *chryſolitus.*
Margaritáriu, *margarita.*

## XV. De Colori.

### *De coloribus.*

Intunecát, *fuſcus.*
Roſiu, *ruber.*
Gálben, *flavus.*
Vérde, *viridis.*
Vênat, *glaucus, venetus*
Vênat luminát, *cæruleus.*
Mohorât, *violaceus.*
Negru, *niger.*
Álb, *albus.*
Sur, *canus.*
Mieriu, *ſubglaucus.*
Sein, *cinericeus.*

XVI.

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

## XVI. De Fratie, ſi Cumnatie.

## *De Conſanguinitate, & Affinitate.*

Casatorie, *conjugium.*
Necasatorintie, *caelibatus.*
Fratíe, *propinquitas.*
Cumnát, *cognatus.*
Parinti, *parentes.*
Mái mári, *majores.*
Moſiu, *avus.*
Moaſia, *avia.*
Vitrec, *vitricus.*
Máſteha, *noverca.*
Táta, *Pater.*
Máma, *Mater.*
Fiiu, *filius.*
Fiia, *filia.*
Fiiástru, *privignus.*
Fiiástra, *privigna.*
Ginere, *gener.*
Nuora, *nurus.*
Fráte, *frater.*
Sora, *ſoror.*
Nepot, *nepos.*
Nepoata, *neptis.*
Stranepot, *pronepos.*
Barbát, *maritus.*
Muiére, *uxor.*
Mire, *ſponſus.*
Mireasa, *ſponſa.*
˜Incredintiát, *deſponſatus.*
Prunc, *infans.*
Nanáſiu, *patrinus.*
Nanáſia, *patrina.*
Veduv, *viduus.*
Veduva, *vidua.*
˜Insorát, *uxoratus.*

# FORME

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

# FORME DE VORBIT DESPRE LUCRURILE CÉLE, CE MAI ÁDÉSE-ORI VIN ˜IN CUVËNTÁRE.

# MODI LOQUENDI DE IIS REBUS, QUÆ SÆPIUS VENIUNT IN SERMONEM.

## *ÂNTÂIAÁ VORBIRE.* I. DIALOGUS.

*A întrebá pre cinevá despre ásá, ſi álor sai sânatáte.* Sciſcitari aliquem de ſua, ſuorumque valetudine.

Buna demineatiaá } Domnule, *vel* Buna zioá } Doamne! Buna séraá }

*Bonum mane* } *Domine!* *Bonus dies* } *Bonus veſper* }

Fire ái sânatòs } Dom- Bine ái venit } niea tá.

*Bene valeas* } *Domina-* *Bene veniſti* } *tio tua.*

Quum traeſti? iefti sânatòs,

*Quomodo vales? esne ſanus?*

Sênt sânatòs: multiám lui Dumne Zeu, ſi Domnieei tále de cuvínte bune.

*Sum ſanus: gratias ago Domino Deo, et Dominationi tuæ pro verbis bonis.*

Dár ceiá lálti, quárii mái ái, Pruncii, ſi Faméiaá?

*Et reliqui, quos inſuper habes, Proles, et Familia?*



Bayerische Staatsbibliothek München

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

| | |
|---|---|
| Toti se inchina sânatoſi Domniei tále. | *Omnes ſe inclinant ſani Dominationi tuae.* |
| Dár Betrânul, Táta'l Domniei tále, quum se mái poarta? viu e ânche? | *Et ſenex, pater Dominationis tuae, quomodo ſe gerit? eſtne vivus adhuc?* |
| Custa ſi iel ne puthinciòs din zì in zì quá vecchii. | *Vivit et ille debilis de die in diem, uti ſenes.* |
| Dár á-Domnieei tále Cásnici quum vietiuesc? | *Et Dominationis tuae domestici quomodo vivunt?* |
| Toti sênt sânatoſi spre ſierbirea Domniei tále. | *Omnes ſunt ſani ad ſervitium Dominationis tuae.* |
| Plácati á-ſedé, qua êi ſì ostenit. | *Placeat tibi ſedere, quia eris laſsus.* |
| Bá ostenit nus', tatuſi foarte bucuros áſi plinì porumcaá Domniei tále; dár cáuta se me intorn á cása quât mái rapede voi puté. | *Non ſum laſsus, tamen libentiſsime implerem mandatum Dominationis tuae: ſed debeo redire domum quantocyus potero.* |
| Remâni în páce pâna te oi mái vedé iára. | *Maneas in pace, donec te iterum videbo.* |
| Sherbul ccl mái plecát, ſi mái umilit ál Domniei tále. | *Servus ſubmiſsiſsimus, atque humillimus Dominationis tuae.* |
| Mámaei, Sororilor, ſi Frátilor Domniei tále le spune inchinaciuni, ſi voie buna delá mine. | *Matri, Sororibus, et Fratribus Dominationis tuae dic inclinationes, et bonam voluntatem,* (gaudium) *a me.* |
| Ti oi fáce pre voie. | *Satisfaciam voluntati tuae.* |

ÁDO-

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

## ÁDOAÁ VORBIRE.

## II. DIALOGUS.

*A-chiamáre Oaspeti.*

Invitare Hospites.

Pàre, qua báte cinevá lá uſia.

*Apparet aliquis pulſare fores.*

M'oi duce, se ved cine e.

*Ibo viſurus, quis est.*

Cine eſti á-colea?

*Quis es ibi?*

Om bun, *sáu* Fartát.

*Homo bonus*, vel *Amicus.*

Pre cine cáuti?

*Quem quaeris?*

Cerc pre Prealuminátul Domn, ácása éste?

*Quaero Illuſtriſsimum Dominum, estne domi?*

Vezi bine, e ácása, pentrucè?

*Utique, est domi, quare?*

Áſi poſthì, se ám noroc de á-vorbì cu Mariea sá.

*Optarem, ut haberem fortunam loquendi cum Illustritate* (Magnitudine) *ſuà.*

Delá cine eſti trimis?

*A quo es transmiſſus?*

Delá Mariea saá Báronul N.

*Ab Illustritate ſua Barone N.*

˜Intra, ſi áſtépta puçin, pân' êi voi spune.

*Intra, et exſpecta modicum, donec illi exponam.*

Sherbul Prealuminátului Domn N. ár vré, seti vorbésca.

*Servus Illustrissimi Domini N. vellet tibi loqui.*

Fa, se între.

*Fac, ingrediatur.*

Mariea saá, Domnul meu închinânduse te saruta, Prealuminâte Doamne, ſi se reaga, se te umileſii á prânzi mâne lá iel.

*Illustritas ſua, Herus meus inclinando ſe te ſalutat, Illstrisime Domine, rogatque, ut velis* (te humilies) *cras apud illum prandere.*



BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

| | |
|---|---|
| Spune Marieei sále ſier- bire, inchináre, ſi sarutáre delá mine, ſi qua'l voi curtenì. | *Dicito Illustritati ſuae ſervitium, inclinationem, et ſalutem a me, et quod eum inviſam.* |
| Mái prânzì vá cinevá lá Domnul tau? | *Prandebitne adhuc aliquis apud tuum Dominum?* |
| Vor mái prânzì unii dintru cei mái buni fartáti á lui. | *Adhuc prandebunt aliqui e melioribus ejus amicis.* |
| Pre quárii ácumá voiu, sei învit. | *Quos nunc volo invitare.* |
| *Masaá se ástérne, ſi Oaspetii se áduna.* | Menſa ſternitur, & Hoſpites conveniunt. |
| Áuziti ſierbilor! áſtérneti másaá, qua îndáta vor báte doao spre zéce. | *Audite ſervi! inſtruite menſam, quia illico ſonabit duodecima.* |
| Pentru quâte féçe se áſtérnem? | *Pro quot perſonis ſternamus?* |
| Mai Petre! quâti ti áuzis, qua or venì lá prânz? | *Heus tu Petre! quot tibi dixêre, ſe venturos ad prandium.* |
| Opt áfára de Soacraá Mariei tále, quárea ávenì cu toti trei Nepotii, ſi cu Nuorá ſá. | *Octo praeter Socrum Illustritatis tuae, quae veniet cum omnibus tribus Nepotibus, et cum Nuru ſua.* |
| Áſiá dára áſtérneti pentru ſésse spre zéce. | *Itaque ſternite pro ſedecim.* |
| Áici sênt átâte cutite, furcutie, linguri, ſi Sálveturi. | *Hic ſunt totidem cultri, furcellae, cochlearia, et mappalia.* |

Unde

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

| | |
|---|---|
| Unde sênt sararitiele? | *Ubi ſunt ſalinaria?* |
| Plines' de sáre? | *Suntne plena ſalis?* |
| Du te în coqvina ſi áda teiérele, ſi patenile (blidele) céle de cusutoriu. | *Perge in culinam, et adfer orbiculos, et patenas ſtanneas.* |
| Pune pachárele céle de criſtál întráurite pre másа. | *Pone pocula chrystallina inaurata ad menſam.* |
| Tocméſtc scáonele în rând. | *Construe ſedes in ordinem.* |
| Toate sênt gátá: da de ſtire Mariei sále. | *Omnia ſunt parata: fac ſciat Illustritas ſua.* |
| Prealuminâte Doamne! buccáteles' puse pre másа. | *Illustrissime Domine! cibi sunt mensae appositi.* |

| | |
|---|---|
| *Se ſéde lá másа, se mânca, ſi se bea.* | Aſſidetur menſæ, manducatur, & bibitur. |
| De ve pláce Domniilor voastre, se ne punem lá másа, qua se vor recì buccátele. | *Si placet Dominationibus vestris, ponamus nos ad menſam, quia frigeſient fercula.* |
| Luátiva locuri, ſi scáone dupa placére, ſi fara de álégere, fara ceremonii, quaci toti sêntem fartáti. | *Accipite vobis loca, et ſedes juxta placitum, et indiscriminatim, absque ceremoniis, quoniam omnes ſumus amici.* |
| Zámaá áceastaá e facuta tocmá pre gustul meu. | *Hoc jusculum est praeparatum plane ad meum gustum.* |



BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

| | |
|---|---|
| Nu gândì, qua eſti sîngur, quarui êi pláce, qua ſi noi áceastaá zicem. | *Non putes te ſolum (ſingulum) eſse, cui placet, quia et nos hoc dicimus.* |
| Cárnea cea de vácca, de vitiel, ânche mi áu placut, tatusi êmi mái pláce áceasta de cerb, de caprioara, de gaiina, de porc, &c. | *Caro bubula, vitulina etiam placuit mihi, tamen plus mihi placet haec cervina, caprina silvatica, galinacea, ſuilla, etc.* |
| Dáti-ne de beùt. | *Date nobis ad bibendum.* |
| De quáre vin porunciti sev' áduc? de cel roſiu, *sáu* de cel álb? | *De quali vino mandatis ut vobis feram? de rubro*, vel *de albo?* |
| Áda de cel roſiu. | *Adfer de rubro.* |
| Quum ve pláce vinul ácestá? | *Quomodo placet vobis vinum istud?* |
| Foarte bine. | *Optime.* |
| Pláca ve Domniilor voastre á manâncá, ſi á-bea. | *Placeat Dominationibus vestris manducare, et bibere.* |
| Nu te ostenì á ne âmbiea, qua mâncam, ſi beem din grátiea Domniei tále. | *Non te fatiges nos adhortari, quia manducamus, et bibimus ex gratia Dominationis tuae.* |
| Bága vin pachárnice. | *Infunde vinum pincerna.* |
| Se beem pentru sânatátea fartátilor noſtri. | *Bibamus in ſalutem amicorum nostrorum.* |
| Pentru sânatátea Domniilor voastre. | *Pro ſalute Dominationum vestrarum.* |

Dumne

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

Dumne Zeu ve tie întru multi ánni în páce sânatoſi, ſi fericiti.

*Dominus Deus conſervet vos per multos annos in pace ſanos, atque beatos.*

Foarte frumòs êti multiamim, ſi áſiſderea êti poſthim toate céle bune.

*Pulcherrime gratias tibi agimus, et pariter precamur tibi omnia bona.*

Foarte êti multiamim de prânzul bun.

*Humillime gratias tibi agimus pro lauto prandio.*

Nu éste pentruce semi multiamiti.

*Non eſt, cur gratias mihi agatis.*

Ve rog, se luáti in nume de bine, ſi se fiti iertatori.

*Vos rogo, accipite in bcnam partem, et ignoſcite.*

## ÁTREIÁ VORBIRE.

## III. DIALOGUS.

*De mutárea têmpului, ſi de oarele zilelor.*

De viciſſitudine temporis, & de horis dierum.

Ce têmp éste?

*Quale tempus eſt?*

E serin.

*Serenum eſt.*

E reu têmp.

*Malum tempus eſt.*

˜Incépe á suflá vêntul.

*Incipit flare ventus.*

Bátte vênt.

*Ventus flat.*

Ásta noapte áu cazut bruma, niea, grândine.

*Hac nocte cecidit bruma, nix, grando.*

Delá méza noapte tot ninge.

*A media nocte ſemper ningit.*

Om ávé ploae.

*Pluviam habebimus.*

Ploao áfára?

*Pluitne foris?*

Nu

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

| | |
|---|---|
| Nu numái ploao, cì ânche ſi fulgera. | *Non tantum pluit, ſed etiam fulgurat.* |
| Nu e têmp se jáci în pát; scoala te, n'áuzi quum tuna, ſi traznéſie? | *Non est tempus jacendi in lecto; eleva te, non audis quî tonat, et fulminat?* |
| Cáld e áfára? | *Calidumne est foris?* |
| Bá, átâtá de máre frig áu fost ásta demineatia, quât toate ápele áu inghiaçiát. | *Non, tam magnum frigus fuit hoc mane, ut omnes aquae in glaciem verſae sint.* |
| Nu e cu puthintia ſiindqu'á séra erá nor. | *Non est possibile, quandoquidem heri vesperi erat nubes.* |
| Quâte oare(ciásuri)sênt? | *Quota est hora?* |
| Áu battut, *vel* áu fost un spre zéce. | *Sonuit*, vel *fuit undecima.* |
| Trei fertáie pre cinci. | *Tres quadrantes ad quintam.* |
| Uitate lá orárіu (lá ciás.) | *Aspicias horologium.* |
| Mérge pre noao. | *Fertur ad nonam.* |
| Indáta or ſi ſiésse. | *Illico erit ſexta.* |
| Quum tréce têmpul! | *Ut transit tempus!* |
| Shi io áſtept. | *Et ego moram traho.* |
| E ámeazi. | *Meridies est.* |

APA-

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

## ÁPATRÁÁ VORBIRE

## IV. DIALOGUS.

### ˜*Intra callatori în cricima.*

### Inter itinerantes in diverſorio.

Quâte milluri sênt deaici pâna în Bucureşti?

*Quot milliaribus distat hinc Bucurestinum?*

Treizeci şi şiépte.

*Triginta ſeptem.*

Ám ſacut doazeci şi cinci de milluri; tatuſi ástazi n'om puté sosì ácolo.

*Confecimus viginti quinque milliaria; tamen hodie eo pervenire non poterimus.*

Buna e cálea?

*Estne commoda via?*

Nu prea.

*Non adeo.*

Áſiá dára ne á cautá, se ne ábatem în cricimaá cea mái áproape, şi se noptem întrinsaá.

*Necesse est igitur, ut in primam cauponam divertamus, et ibidem pernoctemus.*

Cricimáriule! putemune ábáte áici?

*Caupo! poſsumusne hic divertere?*

Vedeti bine Domnilor; veti gasì áici frumoase casi, lepedeao curáte, çoluri noao, mânuſterguri, perine, şi toate, quâte sênt de lipsa.

*Utique Domini; hic invenietis pulchra cubicula, munda linteamina, lodices novas, mantilia, pulvinaria, et omnia neceſsaria.*

Áráta ne dár o kilie, *vel* o casutia.

*Ostende ergo nobis ali quod cubiculum.*

˜Indáta.

*Illico.*

Ce

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

| | |
|---|---|
| Ce voiiti, se ve férbem pre cina? | *Quid vultis, ut coquamus pro caena?* |
| Fáceti o tira de záma, ápoi coaceti puçintéle oao, ſi frigeti un pui de gaina, de rátia, de curca, de gânsca, &c. | *Parate modicum jusculum, dein coquite pauca ova, et frigite unum pullum galinae, anatis, galli indiaci, anseris, etc.* |
| Dár pre lânga friptura ce vréti, saláta, sáu ſpárga? | *Et penes aſsum quid vultis, lactucam, vel asparagum?* |
| Ne micá de ácéstea, ci ne áda puçintel curech. | *Nihil horum, ſed adfer nobis molicos caules.* |
| Deaca n'áti bagát ſiofrán în zámaá áceastaá, âncái se o fiti facut cu petrinſei. | *Si non condivistis hoc jusculum croco, ſaltem praeparassetis cum petroſeliis.* |
| N'áveti vro radiche? | *Non habetis aliquem rafanum?* |
| Nu; dár ávem unt proaspat, struguri, ſi prune, ſi pérseci. | *Non; ſed habemus butyrum recens, botros, et pruna, et persica.* |
| Dár de beuut ce áveti? | *Et ad bibendum quid habetis?* |
| Ávem vin, beére, rosol, ſi vinárs. | *Habemus vinum, cerevisiam, roſolium, et crematum.* |
| Cu quât e masuraá de beére? | *Quanti est mensura cerevisiae?* |
| Áceastaá se ſtì, qua e cu cinci creiçári. | *Hoc ſcitur, quod sit quinque cruciferis.* |

Áuzi

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

| | |
|---|---|
| Áuzi cricimáriule! nus' ár puté grasì un caraush se ne duca pâna la Árgish? | *Audi caupo! non poſset inveniri vector aliquis, ut nos vehat Argim usque?* |
| Bá tocmá ácum áu fost unul áici: vréti se'l chiam înlaontru? | *Plane modo pervenit huc unus: vultis, ut illum clamem intro?* |
| Chiama'l. | *Clama illum.* |
| Dea Dumne Zeu bine Domnilor! | *Det Dominus Deus bene o Domini!* |
| Bine ái venit om de omeníe. | *Bene venisti humane homo.* |
| Ce mi porunciti? | *Quid mihi mandatis?* |
| Quând êi pornì quâtra Árgish? | *Quando movebis Argim verſus?* |
| Mâne pâna 'n zioa, de voi capatá oameni, se port. | *Cras ſummo mane, si invenero homines vehendos, vel portandos.* |
| Doara ſi Domniile voastre êti vré, se mérgeti lá Árgish? | *Fortaſse etiam Dominationes vestrae velletis ire Argim?* |
| Vezi bine: quât ceri pentru un loc în caruça? | *Utique: quantum petis pro uno loco in rheda?* |
| M'eti dá zéce florinti pre loc, ſi voi tiêné locurile céle mái bune. | *Dabitis decem florenos pro loco, et reſervabo loca meliora.* |
| Bá, ti om dá doi gálbeni, ſi, de tevei purtá bine, vrun mariásh pre beuutura. | *Non, dabimus tibi duos Ducatos* (Aureos), *et, si bene te geſseris, unum, alterumve mariaum pro potu.* |

Sênt

| | |
|---|---|
| Sênt îndestulit. | *Sum contentus.* |
| Noapte buna, ſi visuri curáte. | *Bonam noctem, et ſomnia casta.* |
| Hodignéſte în páce, ſi nuti uitá áne sculá cu o jimatáte de oara mái înnáinte de ce om pornì. | *Requiescas in pace, et ne obliviscaris, nos excitare media hora prius, quam proficiscamur.* |
| Voi deſteptâ. | *Excitabo vos.* |
| Cricimâriule! cu quât êti sêntem datori? | *Caupo! quantum tibi debemus?* |
| Cu doi Tálleri. | *Duos Talleros.* |
| Náì, ſi remâni sânatòs. | *En illos, et bene valeas.* |
| Cálle buna Domniilor voastre. | *Bonum iter Dominationibus vestris.* |

## ÁCINCEA VORBIRE. V. DIALOGUS.

*Un nermérnic întreaba delá un cetatián unde ſéde cutáre.*

Peregrinus ſciſcitatur a cive, ubi habitet N.

Shtíi Domniea taá Românéſte?

*Callesne Dominatio tua Daco-Romanice?*

Shtiu, quaci? sáu doara ái ávé cevá deá mi poruncì?

*Scio, eccur? aut fortaſse haberes aliquid mihi mandandum?*

Nu

| | |
|---|---|
| Nu sênt dedát á poruncì unui om de omeníe, quum eſti Domniea taá, pentruácea nuti poruncesc, ci te rog. | *Non ſum asuetus mandare homini honeſto, uti es Dominatio tua, ideo non tibi mando, ſed te rogo.* |
| Om bun! cu cuvintele ácéstea me ruſini; plácati ámi poruncì. | *Bone homo! his verbis me confundis; placeat tibi, mihi mandare.* |
| Nu cunoſti pre cutáre? | *Non cognoſcis talem hominem?* |
| Bá, cunosc. | *Non ita est, cognoſco.* |
| Rogute, unde ſiéde? | *Rogo te, ubi habitat?* |
| Nu depárte, pre ullitiaá áceastaá. | *Non procul, in hac platea.* |
| Dute numái pre carárea áceastaá, pâna vei dá de o cása împistrita, ácolo ſiéde. | *Perge tantum per hanc ſemitam, donec attinges domum aliquam pictam, ibi habitat.* |
| De ádréptaá, sáu de ástângaá? | *A dextrane, vel a sinistra?* |
| De ádréptaá. | *A dextra.* |
| Foarte multiamesc Domnieei tále. | *Humillimas gratias ago Dominationi tuae* |
| Nu éste, pentrucè se multiameſti. | *Non est, cur gratias agas.* |
| Áuzi Domniea taá! áici ſiéde Excelléntiea Saá N.? | *Audi Dominatio tua! hic habitat Excellentia Sua N.?* |
| Áici; dár nu e á cása. | *Hic; sed non est domi.* |

Quând

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)

| | |
|---|---|
| Quând l'áfi puté gasì ácása? | *Quando possem eum domi invenire?* |
| Ástára lá ſépte oare ânche á fì ácása; dár mái bine ái fáce, de ái venì mâne de mineatia lá opt, qua átunci n'á fì cuprins. | *Hodie vesperi hora ſeptima etiam erit domi; ſed melius faceres, si venires cras mane octava, quia tunc non erit occupatus.* |
| Áſiá voi fáce: remâni sânatòs. | *Sic faciam: remane ſanus.* |
| Sierbul Domniei tále. | *Servus Dominationis tuae.* |

Bayerische Staatsbibliothek München

BDD-B602 © 1780; 1805; 1980 Kurzböck; Typis Regiae Universitatis Pestanae; Dacia
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:58 UTC)